

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Τόμος 1ος

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Τόμος 1ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, *Γλωσσολόγος*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επίκ. Καθηγητής του Παν/μίου Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου, *Σχολικός Σύμβουλος*
Ιωάννης Μπασλής,
Φιλολόγος, Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή,
Φιλολόγος Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφιση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Τόμος 1ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ Πρόεδρος του
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

1η ενότητα

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- Επικοινωνία –
Κώδικες επικοινωνίας – Είδη προτάσεων

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΚΩΔΙΚΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ – Είδη προτάσεων

Κείμενο 1 [Στο σχολείο]

- 1** Ποιος μιλάει στο σκίτσο;
- 2** Σε ποιους απευθύνεται;
- 3** Τι τους λέει;
- 4** Με τι είδους πρόταση διατυπώνει αυτό που τους λέει; Αποφαντική, ερωτηματική, προστακτική ή επιφωνηματική;
- 5** Οι ακροατές του τον καταλαβαίνουν;
  - Εμείς πώς το ξέρουμε;

Κείμενο 2 [Το διαγώνισμα]

Όλα τα παιδιά ήταν έτοιμα. Μπροστά τους είχαν μια μεγάλη κόλα διαγωνισμού. Κρατούσαν το μολύβι τους στο χέρι και περίμεναν. Ο κύριος Ευαγγέλου έψαχνε μέσα στα χαρτιά του. [...]

Ύστερα έβγαλε τα γυαλιά του, όπως συνήθιζε, τα καθάρισε, τα ξανάβαλε κι άρχισε να τους λέει:
- Θα σας υπαγορεύσω την εκφώνηση του προβλήματος. Όπως σας είπα, θέλω να προσέξετε πολύ. Φαίνεται απλό και είναι απλό. Αλλά χρειάζεται σκέψη. Λοιπόν, αρχίζουμε:
«Ένα ορθογώνιο τρίγωνο ΑΒΓ – Γ = ορθή γωνία – κινείται ούτως ώστε η κορυφή του Α να διαγράψει την ευθεία Οχ και η κορυφή του Β την Οψ...».

Όλα τα κεφάλια ήταν σκυμμένα, όλοι έγραφαν συγκεντρωμένοι.

- Έχετε μία ώρα, τους είπε ο κύριος Ευαγγέλου και κάθισε στην καρέκλα του. [...]

Κανένας δε μιλούσε. Είχε απλωθεί σιγή μέσα στην τάξη, που τότε τότε σπούσε ένας αναστεναγμός ή το θρόισμα των χαρτιών. [...]

Με τον ήχο του κουδουνιού, τα πιο πολλά παιδιά, που δεν είχαν προλάβει να τελειώσουν, θορυβήθηκαν.

- Γιάννη, μάζεψε τις κόλες, σε παρακαλώ, είπε ο κύριος Ευαγγέλου ύστερα από λίγα λεπτά.

Ζωρζ Σαρή, *Το ψέμα*,
εκδ. Πατάκη, 1996

1 Ποιος μιλάει στο απόσπασμα; Βρείτε τα ακριβή λόγια του μέσα στο κείμενο.

• Σε ποιον / ποιους απευθύνεται κάθε φορά;

2 Πόσους και ποιους κώδικες χρησιμοποιεί ο ομιλητής στο απόσπασμα;

3 «Θα σας υπαγορεύσω την εκφώνηση του προβλήματος». Πρόκειται για πρόταση απλή, ελλειπτική ή επαυξημένη;

- Σε ποια στοιχεία στηρίζετε την απάντησή σας;

4 Πώς χαρακτηρίζετε το ύφος των λόγων του ομιλητή;

- Αιτιολογήστε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

5 «Γιάννη, μάζεψε τις κόλες, σε παρακαλώ!»: Βρείτε το απόσπασμα μέσα στο κείμενο. • Μετατρέψτε την περίοδο σε ερωτηματική που να δηλώνει το ίδιο πράγμα. • Δείτε τώρα την εκδοχή που φτιάξατε εσείς. • Τι εκφράζει; • Σημαίνει ό,τι ακριβώς και η εκδοχή του κειμένου; • Γιατί ο ομιλητής προτίμησε την άλλη και όχι τη δική σας;

6 Στη συνέχεια ο Γιάννης μάζεψε τις κόλες και τις παρέδωσε στον κ. Ευαγγέλου. • Γράψτε το σχετικό διάλογο μεταξύ τους. • Προσέξτε το είδος των προτάσεων που θα χρησιμοποιήσουν οι δύο ομιλητές. Εναλλακτικά:

Τα παιδιά παραδίδουν τις κόλες και βγαίνουν έξω από την τάξη. Συζητούν για το διαγώνισμα. Γράψτε το διάλογο μεταξύ τους. • Προσέξτε το είδος των προτάσεων που χρησιμοποιούν.

7 Αναρωτιέστε αν έχετε πάει καλά στο διαγώνισμα που γράψατε την προηγούμενη ώρα. Πώς εκφράζετε την ανησυχία σας:

α. σε ένα φίλο σας στον οποίο στέλνετε μήνυμα στο κινητό;

β. σε ένα συμμαθητή σας που συναντάτε στην αυλή του σχολείου;

- γ. στον καθηγητή που σας έβαλε το διαγώνισμα;
δ. στους γονείς σας, όταν πάτε σπίτι;

Κείμενο 3 [Λεξικό χειρονομιών: Μιλάω με τα χέρια, ακούω με τα μάτια]

Από την αρχή της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, μια ομάδα 30 παιδιών της Α΄ τάξης του σχολείου μας, με υπεύθυνους τους καθηγητές Σταύρο Κουνάδη και Δήμο Φιωτάκη, ασχολούνται με τη δημιουργία ενός λεξικού χειρονομιών. Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται σε

συνεργασία με ομάδα παιδιών από σχολείο του Ισραήλ, που μας έκανε και τη σχετική πρόταση στη διάρκεια της προηγούμενης χρονιάς.

Σκοπός του προγράμματος είναι οι μαθητές των δύο χωρών να δημιουργήσουν ένα οπτικό διαπολιτισμικό λεξικό χειρονομιών, οι οποίες είναι χαρακτηριστικές στην κοινωνία της χώρας τους.

Το λεξικό χειρονομιών είναι ένας συναρπαστικός και ζωντανός τρόπος για να μελετήσουν οι μαθητές τον πολιτισμό και τη συμπεριφορά ανθρώπων σε διαφορετικές χώρες.

Το λεξικό θα βασίζεται σε λεκτικές εκφράσεις, όπως «ένα λεπτό», «εντάξει», «καλή επιτυχία», «τρέλα» κτλ., και θα περιλαμβάνει εκφράσεις προσώπου και σώματος. Οι μαθητές ταυτόχρονα θα σημειώσουν πληροφορίες και θα γράψουν για τις ιστορικές και πολιτιστικές ρίζες των χειρονομιών αυτών.

Η ενασχόληση με το θέμα ενθαρρύνει ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες:

Οι μαθητές κάθε τάξης αποφασίζουν το είδος των χειρονομιών που θέλουν να συμπεριλάβουν στο λεξικό. Κάνουν τις χειρονομίες, τις φωτογραφίζουν, σκανάρουν τις φωτογραφίες και, μαζί με τα κείμενα, τις παρουσιάζουν (πολυμέσα).

Το τελικό προϊόν θα παρουσιαστεί στην ιστοσελίδα των σχολείων, πιθανόν και σε CD-ROM, και μπορεί να αποτελέσει το ερέθισμα για μια συζήτηση με θέμα τις διαφορετικές κουλτούρες των δύο λαών.

1 Ποιοι νομίζετε ότι έχουν γράψει το κείμενο αυτό; • Σε ποιους απευθύνονται; • Με ποιο σκοπό;

2 Οι εικόνες του κειμένου σε ποιον κώδικα αναφέρονται; • Σας φαίνεται γνωστός αυτός ο κώδικας;

- Σε ποιες περιπτώσεις στην καθημερινή σας ζωή τον χρησιμοποιείτε;

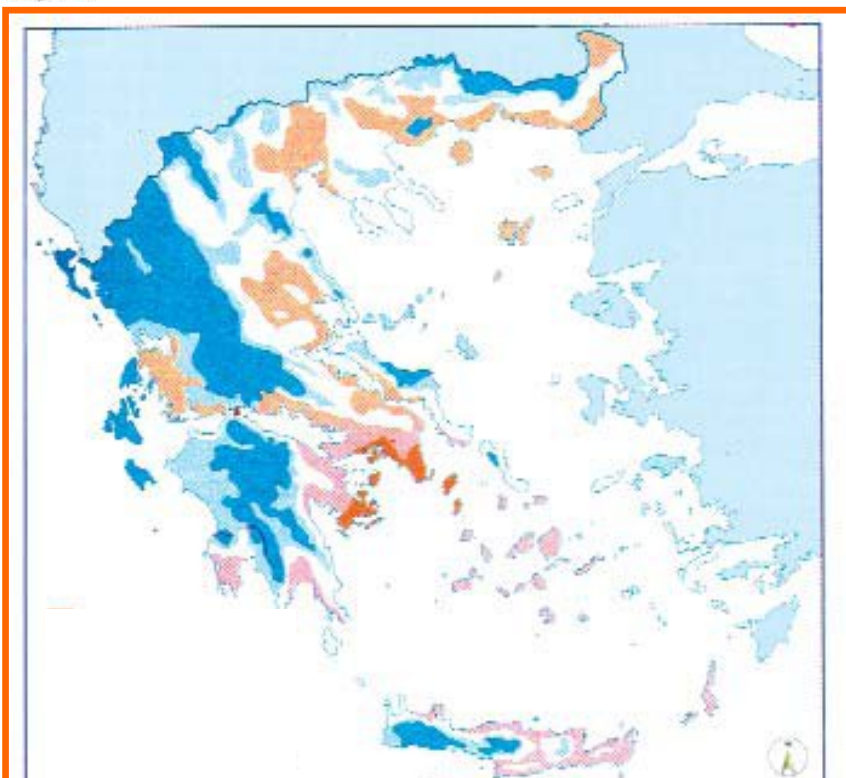
3 Σκοπός είναι οι μαθητές να δημιουργήσουν ένα «οπτικό διαπολιτισμικό λεξικό χειρονομιών». Μπορείτε να εξηγήσετε τι ακριβώς θέλουν οι μαθητές να δημιουργήσουν;

4 Επιλέξτε μία φωτογραφία και πείτε προφορικά στους συμμαθητές σας τι δείχνει. • Στη συνέχεια, γράψτε ένα σύντομο κείμενο που να συνοδεύει την εικόνα αυτή και να επεξηγεί τι δείχνει.

5 Σκεφτείτε πώς θα μπορούσατε να εκφράσετε θαυμασμό, απέχθεια, να συμφωνήσετε ή να διαφωνήσετε χρησιμοποιώντας: α) το γλωσσικό κώδικα, β) το πρόσωπο / το κεφάλι και γ) τα χέρια σας.

Κείμενο 4 [Οι βροχοπτώσεις στην Ελλάδα]

11.6 Κατανομή των βροχοπτώσεων στην Ελλάδα

ΥΠΟΜΝΗΜΑ (στην επόμενη σελίδα)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Κάτω από 400 χιλιοστά
- 400-600 χιλιοστά
- 600-800 χιλιοστά
- 800-1000 χιλιοστά
- Πάνω από 1000 χιλιοστά

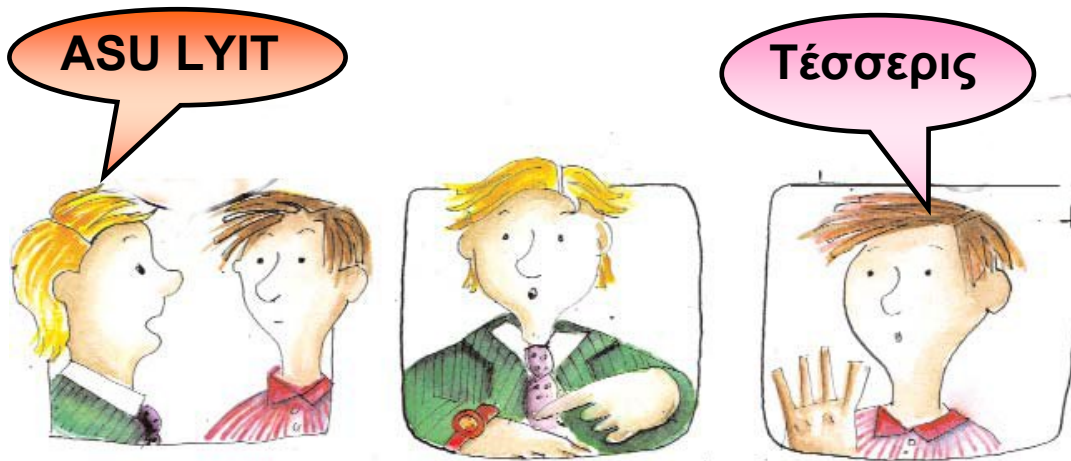
Γεωγραφία Α΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2002

- 1** Ποιοι κώδικες χρησιμοποιούνται σε αυτό το κείμενο για να μεταδοθεί το μήνυμα;
- 2** Γράψτε ένα κείμενο στο οποίο να παρουσιάσετε αυτά που δείχνει η εικόνα με πολλούς τρόπους (χάρτη, χρώματα, λέξεις).
  - Ποιο από τα δύο κείμενα είναι πιο ελκυστικό και κατανοητό;
  - Για ποιους λόγους;
  - Γιατί οι συγγραφείς του σχολικού βιβλίου της Γεωγραφίας προτίμησαν να βάλουν την εικόνα και όχι το αντίστοιχο κείμενο;
- 3** Μελετήστε το κείμενο που γράψατε στην προηγούμενη άσκηση. Υπάρχουν ερωτηματικές ή επιφωνηματικές προτάσεις;
  - Γιατί ναι;
  - Γιατί όχι;

Κείμενο 5 [«Τι ώρα είναι;»]

Στο δρόμο ένας άντρας ρωτά στα σουηδικά «τι ώρα είναι;» και ένας άλλος άντρας τον κοιτάζει απορημένα. Ο πρώτος άντρας επαναλαμβάνει την ερώτηση δείχνοντας ταυτόχρονα το ρολόι του. Ο δεύτερος άντρας με τα χέρια δείχνει, ενώ ταυτόχρονα λέει «τέσσερις».

- 1** Ποιος είναι ο πομπός και ποιος ο δέκτης στο πρώτο σκίτσο;
- 2** Η γλωσσική επικοινωνία είναι επιτυχής;
- 3** Πώς καταφέρνουν οι δύο άνθρωποι να επικοινωνήσουν τελικά;

Κείμενο 6 [Αφίσα της Unicef]

ΣΧΟΛΕΙΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

μη κλέβετε
τα όνειρά μου!

σταματήστε τους πολέμους
τώρα!

unicef

ΣΧΟΛΕΙΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΣ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Μην κλέβετε
τα όνειρά μου!

Σταματήστε τους πολέμους
τώρα!

unicef

1 Η αφίσα του κειμένου 6 θέλει να δώσει ένα μήνυμα. Ποιο είναι αυτό; • Εκτός από το λόγο, ποια άλλα μέσα χρησιμοποιούνται για να μεταδοθεί το μήνυμα;

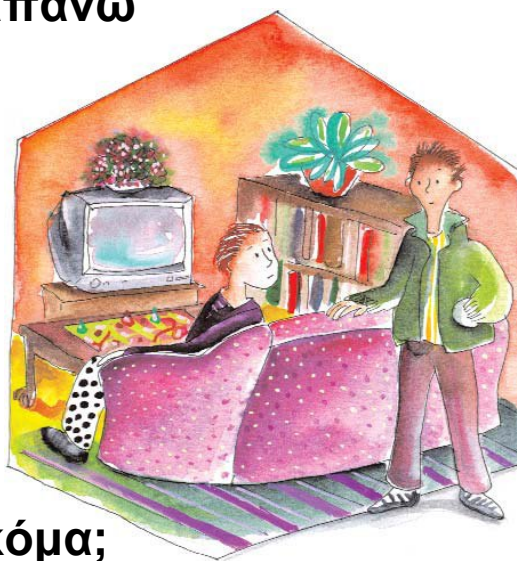
2 Βρείτε τις δύο προτάσεις στο κείμενο 6. • Τι είδους είναι αυτές οι προτάσεις, απλές ή επαυξημένες; • Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

3 Στο κείμενο 6 υπάρχουν δύο προτάσεις με θαυμαστικό στο τέλος. Βρείτε τες και πείτε τι εκφράζουν.

Ασκήσεις – δραστηριότητες

1 Κοιτάξτε με πόσους τρόπους μπορείτε να ζητήσετε από κάποιον να μείνει λίγο παραπάνω μαζί σας.

- Μείνε λίγη ώρα ακόμα!
- Μπορείς να μείνεις;
- Θα ήθελα να μείνεις.
- Γιατί δε μένεις λίγο ακόμα;
- Αν σου ζητούσα να μείνεις;
- Αν δε μείνεις, θα στενοχωρηθώ.
- Φεύγεις; Τι κρίμα!
- Γιατί, μωρέ, δεν κάθεται λίγο ακόμα;
- Εσύ πάντα φεύγεις νωρίς.
- Θέλεις να δούμε την αγαπημένη σου ταινία;

α. Παρατηρήστε και σκεφτείτε ποιες από τις παραπάνω προτάσεις είναι: ερωτηματικές, αρνητικές, καταφατικές, αποφαντικές, προστακτικές, επιφωνηματικές.

• Μπορεί μια πρόταση να είναι δύο είδη από τα παραπάνω;

β. Το ρήμα μένω υπάρχει σε όλες τις προτάσεις;

γ. Σε ποιον / ποιους θα λέγατε καθεμιά από τις φράσεις αυτές;

δ. Ποιος είναι ο πιο «πλάγιος», ο πιο έμμεσος τρόπος, και ποιος ο πιο άμεσος, ο πιο ευθύς;

2 Ταιριάξτε τα παραδείγματα της στήλης Β με τα ζευγάρια «πομπών-αποδεκτών» της στήλης Α.

Σημείωση: Δεν υπάρχει μόνο ένας τρόπος αντιστοίχισης.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. η μητέρα στον πατέρα	α. Άνοιξε το παράθυρο!
2. ο μαθητής στον καθηγητή	β. Ανοίγεις το παράθυρο;
3. ο μαθητής στο μαθητή	γ. Μπορείς να ανοίξεις το παράθυρο;
4. ένας επιβάτης λεωφορείου σε έναν άλλο	δ. Ανοίγετε το παράθυρο;
5. η φίλη στη φίλη	ε. Δεν ανοίγεις λίγο το παράθυρο;
6. ένας καθηγητής στο διευθυντή	στ. Σκάσαμε εδώ μέσα! Και το παράθυρο δίπλα σου είναι κλειστό.

3 Είναι σωστό (Σ) ή λάθος (Λ);

α. Κώδικας και μήνυμα είναι το ίδιο

β. Κωδικοποιώ ένα μήνυμα σημαίνει χρησιμοποιώ τον κώδικα για να εκφράσω ένα μήνυμα.

γ. Αποκωδικοποιώ ένα μήνυμα σημαίνει μεταφέρω ένα μήνυμα.

δ. Για να μεταδοθεί ένα μήνυμα χρησιμοποιείται πάντα ένας κώδικας.

2η ενότητα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- Προφορικός και γραπτός λόγος
  - Γλωσσική ποικιλία – Μέσα και περίσταση επικοινωνίας
  - Η παράγραφος

Προφορικός και γραπτός λόγος

Κείμενο 1 [Σταμάτησα το σχολείο]

Δεν πάω σχολείο. Πήγα μέχρι την Γ΄ και μετά σταμάτησα, γιατί βαριόμουνα. Βαριόμουνα να γράφω. Στο θρανίο καθόμουνα με την Ι., τη φίλη μου. Είναι Τσιγγάνα. Μιλάμε τσιγγάνικα. Στο σχολείο μιλάμε ελληνικά. Δεν έπαιρνα τα γράμματα. Δεν μπορούσα να τα μάθω. Μου άρεσαν τα Μαθηματικά. Τώρα πάω έξω, παίζω με τις φίλες μου. Πάω στην πλατεία, στο παρκάκι και καθόμαστε. Άλλες φίλες μου έχουν βγάλει το Δημοτικό. Δεν ξέρω τι θα κάνω όταν μεγαλώσω. Δεν αποφάσισα. Δεν το σκέφτομαι. Θα κάνω δουλειά με τη μάνα μου.

*Άννα Λυδάκη, Οι τσιγγάνοι στην πόλη,
εκδ. Καστανιώτη, 1998*

Κείμενο 2 [Διδακτέα ύλη]

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΟΜΑΛΩΣ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

Γιάννης Ιωάννου, στο *Προβλήματα της κοινωνίας και του ανθρώπου*, ΟΕΔΒ, Γ΄ τάξη Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, 1989

Κείμενο 3 [Μέσα επικοινωνίας και σχολείο]

Όποιος θέλει σήμερα να χρησιμοποιήσει αποδοτικά και με αποτελεσματικό τρόπο τα νέα μέσα επικοινωνίας, πρέπει να μάθει να διακρίνει το απαραίτητο από το περιττό. Ο Joseph Weizenbaum είπε κάποτε: «Υποσχεθήκαμε στους εαυτούς μας περισσότερο νόημα με τα νέα μέσα επικοινωνίας. Τώρα βλέπουμε ότι πνιγόμαστε στις πληροφορίες!». Το σχολείο και η διδασκαλία πρέπει να καταστήσουν ικανή την πολλά υποσχόμενη νέα γενιά να χρησιμοποιεί τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας έτσι, ώστε να μην πνίγεται στην πλημμύρα των νέων πληροφοριών και εικόνων. Μέχρι τώρα οι δάσκαλοι και τα σχολεία μας δεν έχουν προετοιμαστεί ικανοποιητικά γι' αυτή τη νέα πρόκληση της τεχνολογίας των μέσων ενημέρωσης.

Πρακτικά διημερίδας, «Σύγχρονοι Εκπαιδευτικοί Παιδαγωγικοί Προβληματισμοί»,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 1999

Κείμενο 4 [Πολιτισμένη κουβέντα!]

Ράνια

ΔΟΥΛΕΥΩ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΣΑΝ ΤΟ ΣΚΥΛΙ! ΠΛΗΡΩΝΩ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΑ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΜΟΥ! ΕΚΤΕΛΕΣΑ ΜΕ ΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ!

**ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; ΓΙΑ
ΝΑ ΒΛΕΠΩ ΑΥΤΑ ΤΑ
ΡΕΜΑΛΙΑ ΤΑ ΦΡΙΚΙΑ, ΝΑ
ΚΑΘΟΝΤΑΙ ΟΛΗ ΜΕΡΑ
ΚΑΙ ΝΑ ΚΟΠΡΟΣΚΥΛΑΝΕ!**

**ΝΑ ΑΔΙΑΦΟΡΟΥΝ ΓΙΑ ΟΣΑ
ΧΤΙΣΑΜΕ; ΝΑ ΒΑΡΙΟΥΝΤΑΙ
ΟΣΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕ;**

Ε;

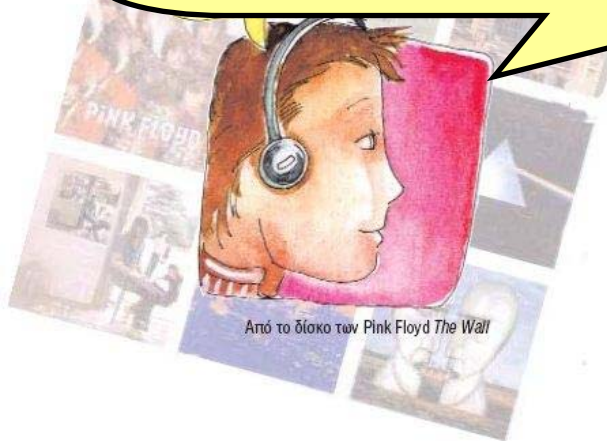

**ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΜΕ ΤΑ ΝΕΑ
ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ
ΑΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΑΝΟΙΞΕΙΣ
ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ ΜΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ ΚΟΥΒΕΝΤΑ!**

Κείμενο 5 [The Wall]

“Teacher, leave the kids alone.
All in all is just another brick
in the wall”

Από το δίσκο των Pink Floyd *The Wall*

- 1** Σε ποια από τα παραπάνω κείμενα ο λόγος προσεγγίζει πιο πολύ τον προφορικό και σε ποια το γραπτό; • Βασισμένοι σε ποια κριτήρια καταφέρατε να τα διακρίνετε-ξεχωρίσετε;
- 2** Στη γελοιογραφία και στο κόμικς υπάρχει έντονο το στοιχείο της ειρωνείας. • Με ποιον τρόπο εκφράζεται; • Με λέξεις, με χειρονομίες; Προσπαθήστε με λόγο και εικόνα (σκίτσο) να σατιρίσετε μια κατάσταση στο σχολείο σας.
- 3** Γράψτε στίχους και μελοποιήστε τους με τη συνεργασία του καθηγητή της Μουσικής. • Αφετηρία της δημιουργίας μπορεί να είναι το *The Wall* (κείμεν. 5).

Κείμενο 6 [Οσάκις]

Ο καθηγητής της φιλολογίας έριχνε κάθε μέρα το μπαλάκι. Όλη η τάξη το έπιανε σαν ένα γαργαλιστικό μήνυμα. Το πετούσε ο ένας στον άλλον. Χαράς ευαγγέλια.

«Οσάκις...» άρχιζε τη φράση του ο φιλόλογος.

«Ναι. Ναι. Ο Σάκης! Ο Σάκης!» φώναζαν όλες μαζί οι μαθήτριες γελώντας.

Κι ο καθηγητής τρελαινόταν.

«Οσάκις...» επαναλάμβανε τονίζοντας τη λέξη σαν να έλεγε «σκάστε».

«Ο Σάκης! Ο Σάκης!» ακουγόταν πάλι αποκάτω και το γέλιο έδινε κι έπαιρνε.

Ο καθηγητής δεν μπορούσε να ξεχωρίσει ποιες από τις μαθήτριες ήταν οι δράστες. Η λέξη-μπαλάκι κυλούσε ακαριαία σε κλάσμα δευτερολέπτου μέσα από τα χείλια τους που ήταν κρυμμένα στο κάτω μέρος του σκυμμένου τους κεφαλιού. Νόμιζε πως απλώς επαναλάμβαναν τη λέξη. Πως τις ερέθιζε αυτή η λέξη. Δεν ήταν όμως έτσι. Άλλο πράγμα το «Οσάκις» κι άλλος άνθρωπος «Ο Σάκης».

Ο Σάκης ήταν ηλεκτρολόγος με μαγαζί.

Μεγαλύτερος τους, 20 με 25 ετών. Τα είχε φτιάξει με την Αλέκα. Μια από τις μαθήτριες της τάξης. Ψηλή κι αδύνατη, με κοντά ξανθά μαλλιά και μεγάλα καστανά μάτια, μακρύ λαιμό και μακριά χέρια και πόδια, κάπως ξερακιανή, αλλά ζόρικη. Στα 15-16, όπως όλες τους. Η πρώτη που έβγαινε ραντεβού μήνες τώρα. Ο Σάκης την περίμενε το μεσημέρι στην άλλη γωνία κι οι άλλες μαθήτριες έτρεχαν από πίσω της να τον δούνε. Τα σχόλια έδιναν κι έπαιρναν. Ήταν ο πρώτος έρωτας της τάξης.

Ο καθηγητής φώναξε την πρώτη μαθήτριά, τη Μαρία, στο γραφείο του και τη ρώτησε.

«Τι συμβαίνει με το «Οσάκις»; Γιατί αυτή η αντίδραση;»

«Δεν ξέρω, κύριε. Στο δικό μου θρανίο δεν ξέρουμε τίποτα. Το πήραν έτσι φαίνεται και το διασκεδάζουν» του απάντησε.

Ρώτησε κι άλλες μαθήτριες. Μερικές δεν κρατήθηκαν και γελούσαν. Ο καθηγητής προσπάθησε να βγάλει από το λεξιλόγιο του τη λέξη «Οσάκις».

Αυτή όμως αντιστεκόταν. Του έβγαινε αυθόρμητα, έστω και με κάποια καθυστέρηση. Τότε, όμως, γινόταν πανζουρλισμός. Σαν να την είχε στερηθεί η τάξη και ξεσπούσε «Ο Σάκης! Ο Σάκης!», φώναζαν ακόμα πιο δυνατά και γελούσαν με την καρδιά τους. Γιατί ήταν υπόθεση καρδιάς και όχι γραμματικής.

Ρούλα Κακλαμανάκη, *Γραφές της αθωότητας*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000

■ Γιατί η τάξη γελούσε, όταν ακουγόταν η λέξη «Οσάκις» στο κείμενο 6;

Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας

Κείμενο 7 [Λόγος μαθητών σε συνέδριο της ΟΛΜΕ]

Αυτές τις δύο μέρες στο συνέδριο αυτό λέγονται κάποιες απόψεις που αφορούν τον τρόπο διαπαιδαγώγησης των νέων. Πάνω σ' αυτό θα ήθελα να εκφράσω και τις απόψεις των μαθητών για τα θετικά και

τα αρνητικά τα οποία βλέπουμε εμείς στον τρόπο διδασκαλίας που εφαρμόζετε εσείς.

Πρώτον, θα συμφωνήσουμε με πολλούς από σας ότι η παιδαγωγική κατάρτιση πολλών καθηγητών δεν είναι στο απαραίτητα υψηλό επίπεδο. [...]

Τέλος, θα ήθελα να πω ότι από τα σχολεία θα πρέπει να βγαίνουν πρώτα απ' όλα άνθρωποι και έπειτα καλοί μαθητές. Και γι' αυτό χρειάζεται ουσιαστική προσπάθεια από μέρους σας και όχι ανούσιες και επιφανειακές κινήσεις που τίποτα δεν προσφέρουν στο χώρο της Παιδείας. Ευχαριστώ.

<http://www.vouliefivon.gr>

Εκπρόσωπος μαθητών σε συνέδριο της ΟΛΜΕ

Κείμενο 8 [Μια διαφορετική ιστοσελίδα σχολείου]

3η Συνάντηση Θεραπειών

Λεξική Πρωτανείο Επικαιρότητα Λεξικό Φωτοθήκη Φόρονι

Μενού Μέλος: Κωδικός: ή μπορείτε να

- * Εισαγωγή
- * Ο λογαριασμός μου
- * Μηνύματα

Τμήματα

- * Μέλη
- * Συστήστε μας
- * Φιλοχωρία
- * Αναζήτηση
- * Στατιστικά

Φωτοθήκη
Λαζαρίδης

Owner : 0

Γεια σας! Σας καλωσορίζουμε και σας προσκαλούμε στο διαδικτυακό σπιτικό μας για φιλοξενία και τηλε-επικοινωνία! Στην τηλεκοινωνία μας οι μέρες είναι πάντα φωτεινές και ζεστές. Θα βγάλουμε λοιπόν τις καρέκλες μας στα συν οικιακά μας πεζοδρόμια και στο ρυθμό του τσάκα τσούκα του παραδοσιακού ηλιόσπορου θα κουβεντιάσουμε για να μοιραστούμε κομμάτια της ζωής και τ' ουρανού. Αν σας αρέσουν οι πρωινές τηλεβηγγέρες, μη διστάσετε, ελάτε με τις πιτζάμες και το καφεδάκι σας στο χέρι, θα καλημερίσουμε μαζί τη μέρα που μας περιμένει... κι αν προτιμάτε τις βραδινές τηλε (και όχι μόνο)-βόλτες, σας προτρέπουμε να δοκιμάσετε μετά σουβλάκι με μπόλικο κοκκινόπιπερο, σε γεύση που μόνο η προσφυγική παράδοση πετυχαίνει! Αντε, καλώς σας βρήκαμε, και με το... δεξί... να πάει γουρί!

7 νέες εργασίες

- Η Οργάνωση των Εργαστηρίων Ζωγραφικής
- Ο Νίκος Γουλανδρός, ο «Ακροβάτης» και...
- Ένας Μικρός Περίπατος στην Ιστορία
- ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΜΑΣ, ΟΔΟΙ ΓΝΩΣΗΣ!
- ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ Ο ...
- ΤΟ SUMMERHILL ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ
- ΠΕΛΕΚΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ, ΕΤΣΙ ΓΡΑΦΟΥΜΕ

Και μία διαφορετική πινακοθήκη με έργα των καθηγητών μας, που διδόνταν στο σχολείο μας το μάθημα των Καλλιτεχνικών. Χατζημάνωλη Ειρήνη

➔ **Μάλλον δουλεύει Απάντησεις** (επιπέδου) **Επισκέπτης** 11 05:17ν και ώρα 14:57

[Πρόσβαση στο

ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝ

Δεν υπάρχουν συνδ

Είστε ανώνυμος χρήστ
εγγραφείτε πατή

3ο Γυμνάσιο Κερατσινίου

Αρχική Πρυτανείο Επικαιρότητα Λεξικό
Φωτοθήκη Φόρουμ

● Μενού Μέλος: Κωδικός:

✓ Ξεχάσατε τον κωδικό σας;
πατήστε εδώ ή μπορείτε να...

- Εισαγωγή
- Ο λογαριασμός μου
- Μηνύματα

Τμήματα

- Μέλη
- Συστήστε μας
- Φιλοχωρία
- Αναζήτηση
- Στατιστικά

● Φωτοθήκη Λαζαρίδης

Γεια σας! Σας καλωσορίζουμε και σας προσκαλούμε στο διαδικτυακό σπίτι μας για φιλοξενία και τηλε-επικοινωνία! Στην τηλεκοινωνία μας οι μέρες είναι πάντα φωτεινές και ζεστές. Θα βγάλουμε λοιπόν τις καρέκλες μας στα συνοικιακά μας πεζοδρόμια και στο ρυθμό του τσάκα τσούκα του παραδοσιακού ηλιόσπορου θα κουβεντιάσουμε για να μοιραστούμε κομμάτια της ζωής και τ' ουρανού. Αν σας αρέσουν οι πρωινές τηλεβεγγέρες, μη διστάσετε, ελάτε με τις πιτζάμες και το καφεδάκι σας στο χέρι, θα καλημερίσουμε μαζί τη μέρα που μας περιμένει... κι αν προτιμάτε τις βραδινές τηλε (και όχι μόνο)-βόλτες, σας

προτρέπουμε να δοκιμάσετε μετά σουβλάκι με μπόλικο κοκκινοπίπερο, σε γεύση που μόνο η προσφυγική παράδοση πετυχαίνει! Άντε, καλώς σας βρήκαμε, και με το... δεξί... να πάει γούρι!

7 νέες εργασίες

- 📄 Η Οργάνωση των Εργαστηρίων Ζωγραφικής
- 📄 Ο Νίκος Γουλανδρής, ο «Ακροβάτης» και...
- 📄 Ένας μικρός περίπατος στην Ιστορία
- 📄 ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΜΑΣ ΟΔΟΙ ΓΝΩΣΗΣ!
- 📄 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ Ο...
- 📄 ΤΟ SUMMERHILL ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ
- 📄 ΠΕΛΕΚΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ, ΕΤΣΙ ΓΡΑΦΟΥΜΕ

Και μία διαφορετική πινακοθήκη με έργα των καθηγητών μας, που διδάξανε στο σχολείο μας το μάθημα των Καλλιτεχνικών, Χατζημανώλη Ειρήνη

Ιστοσελίδα 3ου Γυμνασίου Κερατσινίου,
<http://3gym-kerats.att.sch.gr>

Κείμενο 9 [Τηλεφωνικό μήνυμα]

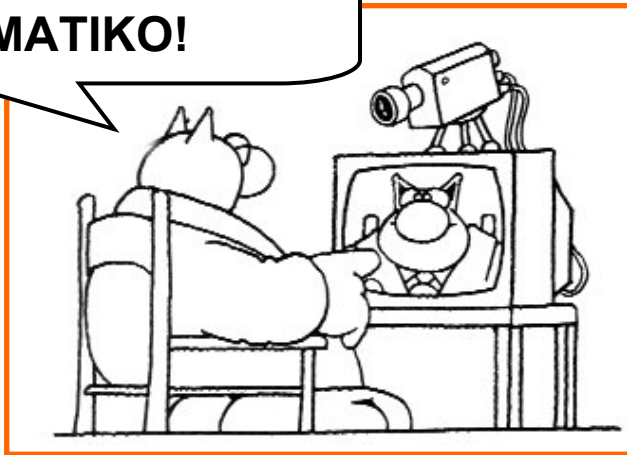
« Έλα εγώ είμαι. Δεν ήρθες στο χορό του σχολείου χθες; Πάρε με στο κινητό. Φιλιά...»

Κείμενο 10 [Ένα «βιωματικό» σκίτσο]

ΑΥΤΟ ΚΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ
ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ!

Philippe Geluck,
περ. «9», εφημ.
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ,
2003

1 Στα προηγούμενα κείμενα ποιος μιλάει, σε ποιον και με ποιο σκοπό; • Ποιο μέσο (δίαυλος) επικοινωνίας χρησιμοποιείται σε κάθε κείμενο;

• Προσέξτε πώς το μήνυμα στον τηλεφωνητή (για παράδειγμα) περιέχει στοιχεία πολύ οικεία-γνωστά στον αποδέκτη του και όχι σε εμάς.

2 α. Συγκρίνετε τη γλωσσική ποικιλία που χρησιμοποιούν οι μαθητές στην ομιλία τους στο συνέδριο (κείμεν. 7) μ' αυτή των μαθητών στο κείμενο της ιστοσελίδας (κείμεν. 8).

• Ποιες διαφορές βλέπετε και πώς τις εξηγείτε;

• β. Υποθέστε ότι μια ομάδα εκπροσώπων της τάξης σας θα μιλήσει σε ένα συνέδριο των καθηγητών. Η μισή τάξη να υποδυθεί τους συνέδρους. Οι υπόλοιποι θα χωριστούν σε δύο ομάδες.

• Ένας εκπρόσωπος της α' ομάδας να ανέβει στο βήμα και να μιλήσει για τα προβλήματα των σχολείων και της εκπαίδευσης. • Ένας εκπρόσωπος της άλλης ομάδας (υποδυόμενος τον εκπρόσωπο των καθηγητών) να απαντήσει. (Δραματοποίηση)

3 Στείλτε ένα γραπτό μήνυμα με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στους μαθητές του 3ου Γυμνασίου Κερατσινίου. • Στο μήνυμα σας γράψτε τη γνώμη σας για την ιστοσελίδα του σχολείου τους, επιλέγοντας την κατάλληλη γλωσσική ποικιλία.

4 Στο κείμενο 10 αλλάξτε τα λόγια του γάτου και δώστε ένα ύφος χιουμοριστικό!

Η παράγραφος

Κείμενο 11 [Ένα βιβλίο για το νερό]

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Οικολογικά Σχολεία», υπό την καθοδήγηση της Εταιρείας Προστασίας της Φύσης, εκδόθηκε το βιβλίο «Νερό» από το 13ο και το 21ο Δημοτικό σχολείο Κερατσινίου. Το βιβλίο περιέχει τις εργασίες που έγιναν κατά τη σχολική χρονιά 1997-98 με θέμα το νερό και είναι το δεύτερο βιβλίο της σειράς (το πρώτο είχε τίτλο «Απορρίμματα»). Τα παιδιά «βούτηξαν στα βαθιά», όπως φαίνεται και από τους τίτλους των κεφαλαίων: *Υγρότοποι, Το νερό στη γλώσσα μας, στη φιλοσοφία, στη λογοτεχνία, Ρύπανση του νερού, Θερμές πηγές, Ιαματικά νερά, Σκέψεις, Παροιμίες, Εκφράσεις, Παιχνίδια με το νερό, Η ύδρευση της Αθήνας, Παραμύθια, Τραγούδια, Ποιήματα, Παραδόσεις για το νερό* κ.λπ. Ξεφυλλίζοντας το, καταλαβαίνουμε ότι είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας.

περ. «Ερευνητές», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003

Κείμενο 12 [Οι δύο πλευρές της επιστημονικής εξέλιξης]

Η μεγάλη πρόοδος που πραγματοποιήθηκε ιδιαίτερα στις θετικές επιστήμες τον 20ό αιώνα, είχε ως αποτέλεσμα ριζικές αλλαγές στην οικονομική, την κοινωνική και την ατομική ζωή. Με την ανάπτυξη της βιολογίας, της χημείας και της ιατρικής αντιμετωπίστηκαν πολλές ασθένειες, που ήταν προηγουμένως θανατηφόρες, και ο μέσος όρος ζωής έχει αυξηθεί στις αναπτυγμένες χώρες στα 72 περίπου χρόνια (από 37 που ήταν το 1914). Η φυσική, με τη διάσπαση του ατόμου, άνοιξε το δρόμο για άγνωστους ως τώρα χώρους. Μετά τη φρίκη που προκάλεσε η ατομική βόμβα το 1945, οι επιστήμονες στρέφονται προς ειρηνικές εφαρμογές της τεράστιας δύναμης του ατόμου και στο τέλος του αιώνα μας βρισκόμαστε μπροστά σε επιτεύγματα, που και ο πιο ευφάνταστος τους δε θα μπορούσε να συλλάβει. Παρά το γεγονός, όμως, ότι στην εποχή μας η επιστήμη έχει λύσει πολλά από τα προβλήματα που βασάνιζαν επί αιώνες τον άνθρωπο, δεν έχουν αποφευχθεί ακόμη οι αρνητικές συνέπειες από την αλόγιστη χρήση των αγαθών που προσφέρει η τεχνολογική πρόοδος. Η μόλυνση του περιβάλλοντος – απειλητική για τη ζωή στον πλανήτη μας– ο καταναλωτισμός, η απομάκρυνση από τις αιώνιες αξίες που γέννησαν και συντήρησαν τον πνευματικό μας πολιτισμό αποτελούν αρνητικές συνέπειες της τεχνολογικής προόδου στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Η προσπάθεια, εντούτοις, των επιστημόνων και των κρατών για την εξουδετέρωση των αρνητικών

αυτών αποτελεσμάτων επιτρέπει την αισιοδοξία ότι μια καλύτερη εποχή έρχεται για τον άνθρωπο.

*Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη
Γ΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2002*

1 Στις παραπάνω παραγράφους (κείμεν. 11, 12), βρείτε και υπογραμμίστε με διαφορετικό χρώμα τη θεματική τους πρόταση, τις λεπτομέρειες και την πρόταση-κατακλείδα. • Στη συνέχεια, δώστε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο.

2 Οι προτάσεις που ακολουθούν αποτελούν μέρη μιας παραγράφου. Βάλτε τις στη σειρά εντοπίζοντας τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και, μετά, την πρόταση-κατακλείδα.

- Προτιμούν σκουρόχρωμες μπλούζες και πουλόβερ.

- Οι σημερινοί νέοι ντύνονται απλά και λιτά στο σχολείο.

- Επιπλέον, δεν αποχωρίζονται τα αθλητικά τους παπούτσια και το αγαπημένο τους τζιν.

- Θα έλεγε κανείς ότι το ντύσιμο αυτό ταιριάζει στη ζωντάνια της ηλικίας τους.

- Τέλος, οι περισσότεροι από αυτούς κρατάνε τσάντες-σακίδια, τα οποία είναι γραμμένα παντού.

3 Σας δίνεται η θεματική πρόταση και η πρόταση-κατακλείδα και σας ζητούν να συμπληρώσετε τις λεπτομέρειες στην παράγραφο που ακολουθεί:

Θεματική πρόταση

Στην τάξη μου διαφωνούν συχνά τα αγόρια με τα κορίτσια.

Λεπτομέρειες

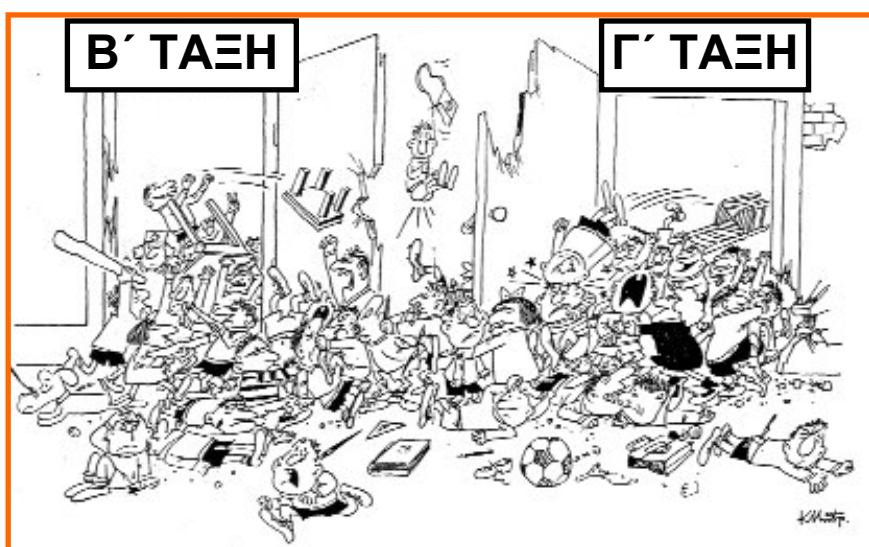
Αντλήστε υλικό, αφού σκεφτείτε:

- σε ποια θέματα διαφωνούν,
- τι υποστηρίζουν τα αγόρια,
- τι αντιλέγουν τα κορίτσια.

Κατακλείδα

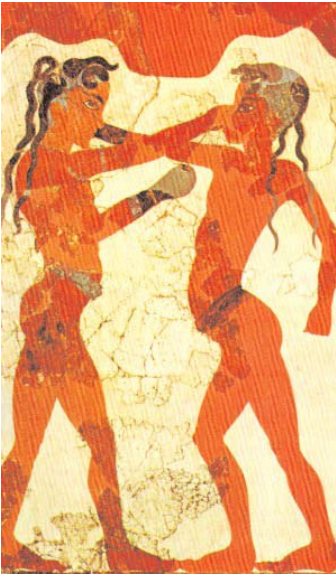
Τελικά οι διαφωνίες αυτές οδηγούν σε πολλή φασαρία.

4 Αποδώστε με χιούμορ σε μία παράγραφο καταστάσεις που περιγράφονται στο σκίτσο του Κώστα Μητρόπουλου που ακολουθεί.

Κώστας Μητρόπουλος, στο *Προβλήματα της κοινωνίας και του ανθρώπου*, Γ΄ τάξη Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, 1989

5 Στο μάθημα της Ιστορίας και των Καλλιτεχνικών, μιλώντας για την κυκλαδική τέχνη, συναντήσατε την τοιχογραφία «Δύο παιδιά που πυγμαχούν» (Θήρα). Περιγράψτε σε μία παράγραφο την τοιχογραφία στους συμμαθητές σας, χρησιμοποιώντας ως υλικό τις ερωτήσεις που υπάρχουν στην επόμενη σελίδα, κάτω από την εικόνα.

Από το βιβλίο *Παγκόσμια Ιστορία της Τέχνης*, τόμ. 1ος, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου.
Η τοιχογραφία βρίσκεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα

1. Προσέξτε τις σιλουέτες. Πώς τις χαρακτηρίζετε;
 Εύκαμπτες   Δύσκαμπτες   Κινητικές
 Στατικές   Άχαρες   Χαριτωμένες
 Αφύσικες
2. Συγκρίνετε τη μία φιγούρα με την άλλη. Τι παρατηρείτε;
3. Ποια χρώματα χρησιμοποιεί ο ζωγράφος;

Κείμενο 13 [Μια αληθινή φιλία]

Ανάμεσα στα δύο παιδιά αναπτύχθηκε φιλία αληθινή. Οι λόγοι ήταν πολλοί. Πρώτα πρώτα, οι οικογένειές τους χρόνια τώρα συνδέονταν φιλικά: οι πατέρες υπηρετούσαν στον ίδιο λόχο, ενώ οι μητέρες τους ήταν συμμαθήτριες από το Δημοτικό σχολείο. Κατοικούσαν, ύστερα, στην ίδια γειτονιά· έπαιζαν στους ίδιους πεζόδρομους και κατέβαιναν συντροφιά στην αγορά. Φοιτούσαν, ακόμα, στο ίδιο σχολείο: πήγαιναν στην ίδια τάξη, μελετούσαν μαζί, είχαν κοινές αγωνίες. Κοντά σ' αυτά πρέπει να θυμηθούμε και το ωδείο, όπου

αποκτούσαν μουσική παιδεία: ο Σοφοκλής μάθαινε βιολί, ο Περικλής χαίρονταν και οι δυο τους τη μουσική. Κι αν καμιά φορά κάποια περιστατικά τους απομάκρυναν, αυτό δεν κρατούσε πολύ· γρήγορα πάλι αποκαθιστούσαν τις σχέσεις τους. Η φιλία τους δεν ήταν συμφεροντολογική. Αντίθετα, μάλιστα ήταν ειλικρινής. Γι' αυτό και ολοένα βάθαινε, με αποτέλεσμα να τους κάνει ευτυχισμένους.

Χρίστος Τσολάκης, *Από το λόγο στη συνείδηση του λόγου*, εκδ. Βάνιας, 1995

Κείμενο 14 [Τι ζητάμε από το Δήμαρχο]

Εμείς τα παιδιά είμαστε πρόθυμοι και ανυπομονούμε για μια συνάντηση με τη Δημοτική Αρχή, για να συζητήσουμε με το Δήμαρχο κάποιες προτάσεις μας αλλά και τους προβληματισμούς μας. Μ' αυτές τις προτάσεις μας μπορεί να βοηθήσουμε στη λύση τους, που πιστεύουμε πως δεν είναι πάρα πολύ δύσκολη. Πρώτα πρώτα, θα θέλαμε ο δρόμος γύρω από το σχολείο μας να ήταν πιο ασφαλής για μας, με λιγότερες λακκούβες, που γεμίζουν με βρόμικα νερά το χειμώνα, αλλά και σκουπίδια που φεύγουν από τους σκουπιδοτενεκέδες. Ακόμα, θα ήταν χρήσιμο να υπήρχε το πρωί και, το μεσημέρι κάποιος που θα φρόντιζε, ώστε να μην κινδυνεύουμε από τα αυτοκίνητα και τα φορτηγά, που, πολλές φορές, μας αγνοούν. Παράλληλα, ζητάμε οι τουαλέτες του σχολείου μας να είναι συνέχεια καθαρές, για να μπορούμε να τις χρησιμοποιούμε με μεγαλύτερη ασφάλεια για την υγεία μας. Επίσης,

γνωστά λαϊκά άσματα της εποχής ή αποτελούν προσωπικά δημιουργήματα των μαθητών. Αγάπη, έρωτας, μίσος, πάθος, εκδίκηση, απιστία, προδοσία ή απλώς αδιαφορία είναι τα κυρίαρχα συναισθήματα. Μια άλλη μεγάλη κατηγορία στα graffiti εκφράζει το θαυμασμό για κάποια δημοφιλή ελληνική ομάδα ποδοσφαίρου ή μπάσκετ και τη λατρεία για γνωστούς ποδοσφαιριστές ή μπασκετμπολίστες, Έλληνες ή ξένους. Πιο φανατικοί φαίνεται να είναι οι οπαδοί του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού, που θεοποιούν και ηρωτοποιούν τους παίκτες τους. Εδώ διακρίνουμε το χέρι κατά προτίμηση των μαθητών και πολύ λιγότερο των μαθητριών. Παράλληλα, κάνουμε τη δυσάρεστη διαπίστωση πως το φαινόμενο του φανατισμού έχει εισχωρήσει για τα καλά στο σχολικό χώρο. Άλλοι μαθητές εκφράζουν την αγάπη για κάποιο γνωστό, λαϊκό κυρίως, τραγουδιστή ή τραγουδίστρια, ελληνικής ή ξένης εθνικότητας, αλλά ακόμα και για νεανικά συγκροτήματα. Πολλοί γνωστοί στίχοι τους αναγράφονται στα θρανία, στα ελληνικά ή στα αγγλικά, αφού ορισμένα παιδιά χρησιμοποιούν ξένη γλώσσα για να εκφραστούν. Άλλοι μαθητές προτιμούν να γράφουν μόνο το όνομα τους με μικρά ή τεράστια γράμματα, δηλώνουν την ταυτότητα τους, τις επιθυμίες τους, τις καλλιτεχνικές ή άλλες προτιμήσεις κι ενδιαφέροντα τους, τα χόμπι τους, τη συμπάθεια ή την αντιπάθεια τους για κάποιον, τις πολιτικές τους ιδέες, ακόμα και την οικογενειακή τους κατάσταση. Άλλοι καταφέρνουν κατά του κατεστημένου, ζητώντας δραστικές αλλαγές και εκδηλώνοντας ένα φιλοσοφικό πνεύμα. Πολλοί μαθητές προτιμούν να χωρίζουν κάθετα το θρανίο τους, οριοθετώντας έτσι τη δική τους ιδιοκτησία από του συμμαθητή τους. Άλλοι σχολιάζουν κάποιο συμμαθητή ή καθηγητή τους, ή γράφουν από το βιβλίο τους τα

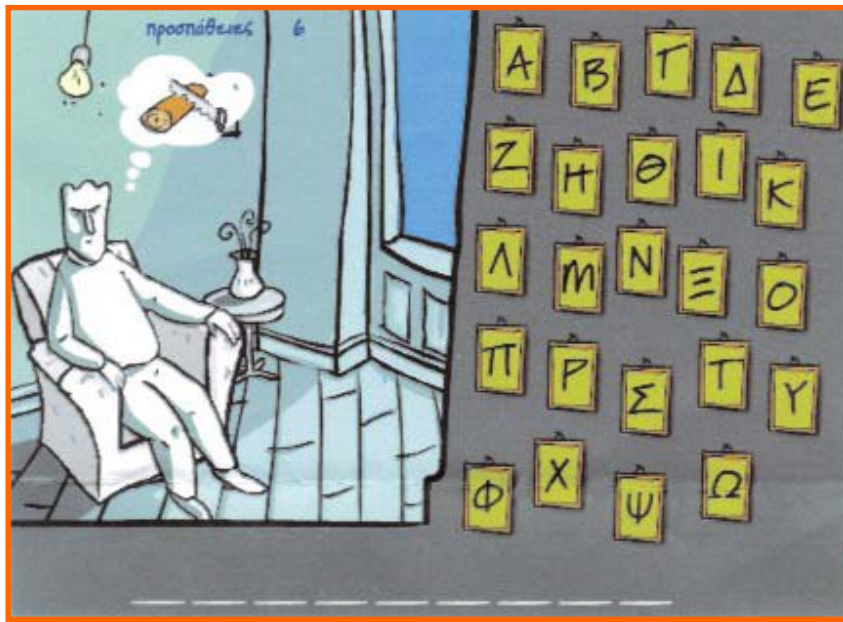
δύσκολα σημεία του μαθήματος για να τα διαβάσουν στην προφορική εξέταση ή να τα αντιγράψουν σε κάποιο διαγώνισμα, ή απλώς αλληλογραφούν μεταξύ τους για κοινότοπα θέματα, αντί να μιλήσουν. Άλλοι αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα μαθητών, εκφράζοντας αμοιβαία φιλία και αγάπη για πάντα. Τέλος, υπάρχουν και εικαστικά: πολλοί προτιμούν να ζωγραφίζουν λαβωμένες καρδιές, πρόσωπα, ζώα, πουλιά, λουλούδια, γεωμετρικά σχέδια, τοπία, ακόμα και περιπαικτικά σκίτσα με αντίστοιχα σχόλια για κάποιο συμμαθητή τους.

Σοφία Σαρρή *Νέα Ελληνικά ΤΕΕ,*
Α΄ τάξη ΤΕΕ, ΟΕΔΒ, 2003

1 Έχετε ήδη καταλάβει ότι η παράγραφος αποτελεί το βασικό στοιχείο για τη σύνταξη ενός μεγαλύτερου κειμένου. Αφού εργαστείτε σε ομάδες, χωρίστε σε παραγράφους το κείμενο 15. Δικαιολογήστε, στη συνέχεια, το χωρισμό στην υπόλοιπη τάξη.

2 Σε ένα μεγάλο χαρτόνι, χρησιμοποιώντας χρώμα και λέξεις, εκφράστε ελεύθερα τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας φτιάχνοντας τα δικά σας graffiti. Στη συνέχεια, εκθέστε αυτό το υλικό σε μια ειδικά διαμορφωμένη πλευρά της αίθουσας.

3 Χρησιμοποιήστε ορισμένες από τις λέξεις που αναφέρονται στο σχολείο ή τη σχολική ζωή για να παίξετε το παρακάτω παιχνίδι («κρεμάλα») στην τάξη, χωρισμένοι σε ομάδες των 2-3 ατόμων.

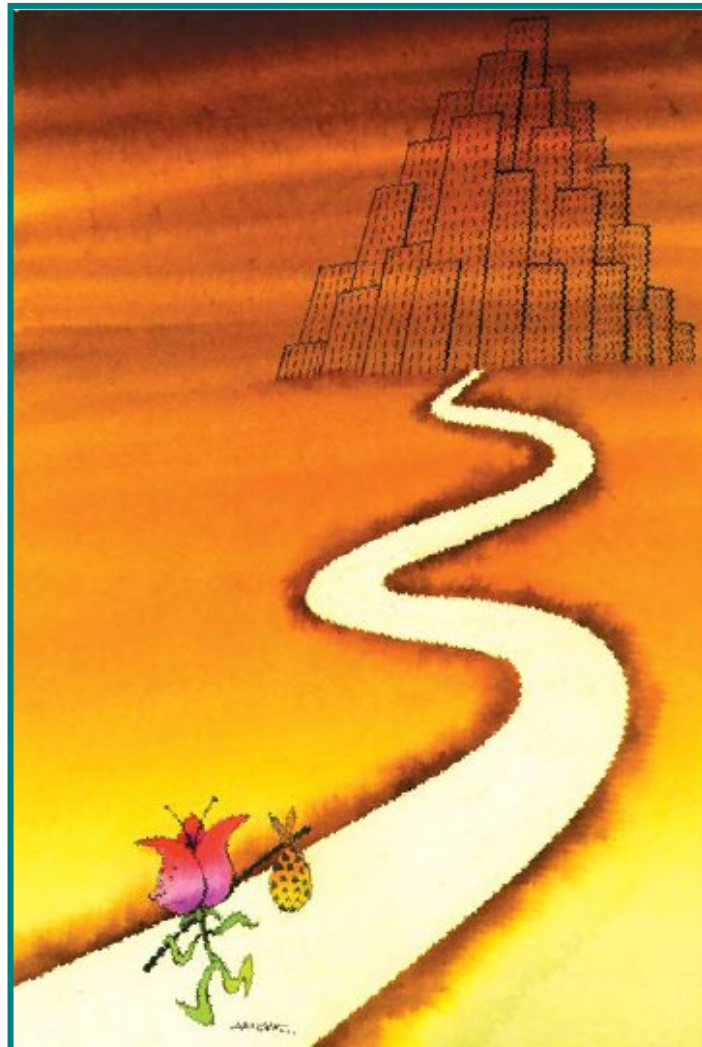

<http://www.asrpilexi.com>

3η ενότητα

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

- Περιγραφή
- Αφήγηση
- Επιχειρηματολογία
- Πολυτροπικότητα

Περιγραφή

Κείμενο 1 [Το Άγιον Όρος]

Περάσαμε τις απόκρημνες άκρες του Άθω και ακολουθήσαμε γιαλό γιαλό τη νοτιοδυτική του ακτή. Σε λίγο το τοπίο άρχισε πάλι να ημερώνει κάπως. Είδαμε απέξω το αμφιθεατρικό χωριό της σκήτης της Αγίας Άννας, ύστερα τη Νέα Σκήτη και τραβήξαμε για τη μονή Διονυσίου.

Είναι ένα αρχιτεκτονικό σύμπλεγμα που καταπλήσσει μόλις το αντικρίζεις. Πρέπει να φανταστεί κανείς έναν πελώριο βράχο, στημένο στο κύμα, σαν πολλούς άλλους που είδαμε σ' αυτή την περιήγηση. Στην κορυφή του ορθώνεται ένα θεόρατο φρούριο και απάνω από το φρούριο βρίσκονται χτισμένα τα πατώματα των κελιών. Τούτα σχηματίζουν εξώστες στηριγμένους σε δοκάρια και κρεμασμένους απάνω από τη θάλασσα, σε μεγάλο ύψος. Ακόμα πιο ψηλά ξεπετιέται από τα κτίσματα ο πύργος με τις πολεμίστρες. Από κάτω κοιταγμένο το σύνολο έχει έναν αέρα παραμυθένιο, έτσι καθώς τεντώνεται απέναντι στο ανοιχτό πέλαγος, στο στόμιο μιας ρεματιάς που σκίζει πίσω του το βουνό. Αξίζει να σημειώσω εδώ το ωραίο ποιητικό όνομα της ρεματιάς αυτής: Αεροπόταμος.

Αποβιβάστήκαμε στο λιμανάκι της μονής, ίσια κάτω από τη μεγάλη της μορφή, κι ανεβήκαμε ως την πύλη της από ένα γυριστό πλακόστρωτο μονοπάτι. Είναι μονή πυκνά χτισμένη σε στενό χώρο, με πολλούς ορόφους προς τα απάνω και προς τη θάλασσα. Για τον ξένο είναι λαβύρινθος σωστός. Χάνεται κανείς εύκολα σε σκάλες ατέλειωτες και σε μυστηριώδεις, έρημους διαδρόμους, όπου αναπάντεχα συναντά μικρά

παρεκκλήσια, ιστορημένα με τοιχογραφίες του 16ου και του 17ου αιώνα.

Γεώργιος Θεοτοκάς, *Ταξίδια στη Μέση Ανατολή και το Άγιον Όρος*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1995

1 Μπορείτε να πείτε αν ο συγγραφέας στέκει ακίνητος και περιγράφει ή αν κινείται στο χώρο;

• Αν κινείται, ποια πορεία ακολουθεί;

2 α. Το απόσπασμα αποτελείται από τρεις παραγράφους. Μπορείτε να γράψετε έναν πλαγιότιτλο σε καθεμιά;

β. Τώρα που γράψατε τους πλαγιότιτλους, μπορείτε να βρείτε πώς οργανώνει ο συγγραφέας την περιγραφή του;

3 Βρείτε τα ρήματα και τα επίθετα της 2ης παραγράφου.

α. Καταγράψτε τα σε δύο στήλες.

β. Ποια από αυτά ταιριάζουν μόνο σε ένα λογοτεχνικό κείμενο, όπως είναι αυτό που μελετάτε, και ποια θα ταίριαζαν και σε ταξιδιωτικούς οδηγούς;

ΕΠΙΘΕΤΑ	
Λογοτεχνικό έργο	Τουριστικός οδηγός

ΡΗΜΑΤΑ

Λογοτεχνικό έργο

Τουριστικός οδηγός

4 Βρείτε τα αντίθετα των επιθέτων του κειμένου και καταγράψτε τα στο τετράδιό σας.

Κείμενο 2 [Ροδιά]

α. Το κείμενο που ακολουθεί είναι χαρακτηριστικό περιγραφής φυτού με τη λογοτεχνική ευαισθησία του Στράτη Μυριβήλη.

Οι ροδιές... Πρέπει να δείτε τις ροδιές. Είναι από τα πιο όμορφα πλάσματα της ελληνικής εξοχής.

Η κλάδωσή τους είναι λεπτή, η φυλλωσιά τους έχει τόσο άφθονο το πράσινο φως, που γεμίζει τρυφεράδα το τοπίο. Τα λουλούδια τους είναι εξαίσια σύνθεση ενός ειδικού κόκκινου με το τρυφερό πράσινο της ροδιάς. Τώρα τα λυγερά κλωνιά τους λυγάνε απ' τον καρπό. Τα ρόδια κρέμονται χοντρά, στρογγυλά, τσιτωμένα απ' τις σφιχτές «ροδοπαππούδες», που ζουλιούνται αλύπητα στριμωγμένες μέσα στον ίδιο κορσέ. Το ντόπιο παραμάντεμα έτσι ορίζει το ρόδι: «Χίλιοι μύριοι

καλόγεροι σ' ένα ράσο τυλιγμένοι». Μερικά ρόδια σκάνουν απ' τ' ασυγκράτητο σφρίγος τους. Σκάνουν ψηλά σαν ειρηνικές χειροβομβίδες και σε ραντίζουν με τους τριανταφυλλιούς σπόρους τους, που αστράφτουν στον ήλιο. Σαν να σου ρίχνουν κατακέφαλα μία φούχτα ρουμπίνια.

Το κείμενο περιλαμβάνεται στο *Ανθολόγιο Νεοελληνικών Κειμένων για το Δημοτικό της Ζωής* Σπυροπούλου και του Αντώνη Δελώνη, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000

β. Ένα ακόμα κείμενο περιγραφής του ίδιου φυτού αλλά με άλλη οπτική

Αειθαλές ή ημιαειθαλές μικρό δένδρο ή θάμνος με αγκαθωτούς κλάδους. Τα φύλλα του έχουν φωτεινό πράσινο χρωματισμό και είναι στενά και γυαλιστερά. Η ανθοφορία παρατηρείται από το Μάιο έως τον Ιούλιο, είναι ανά διαστήματα και είναι πανοραμική. Στη Βίβλο αναφέρεται ότι τα άνθη της αποδίδουν τον ερχομό και την ομορφιά της άνοιξης. Τα άνθη σχηματίζονται στις άκρες των βλαστών, έχουν πολύ όμορφο χωνοειδές σχήμα και εντυπωσιακό κόκκινο-πορτοκαλί χρώμα.

Μετά την ανθοφορία, η καρπόδεση! Το φρούτο της ροδιάς είναι στρογγυλό και μεγάλο σαν μήλο, γεμάτο με ζουμερούς και πολύ εύγευστους σπόρους. Οι καρποί ωριμάζουν αρχές φθινοπώρου.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003

1 Ποιο από τα δύο κείμενα (το κείμενο 2α ή το 2β) είναι πιο προσωπικό, πιο βιωματικό; • Από ποια στοιχεία του το καταλάβατε;

2 Ποιο από τα δύο κείμενα έχει πιο επιστημονική γλώσσα; • Υπογραμμίστε λέξεις ή εκφράσεις του κειμένου αυτού που αποδεικνύουν τον επιστημονικό του χαρακτήρα.

3 Ποιο είναι το κοινό στοιχείο των δύο κειμένων; • Ποιες είναι οι διαφορές τους; • Οργανώστε την απάντησή σας πάνω στους εξής άξονες: α. θέμα β. σκοπός γ. αποδέκτες δ. γλώσσα – ύφος

4 Ποιο από τα δύο κείμενα σας αρέσει πιο πολύ; • Για ποιους λόγους;

5 Ποιο από τα δύο κείμενα περιγράφει με μεγαλύτερη ακρίβεια και σαφήνεια τη ροδιά και τα ρόδια της; • Αιτιολογήστε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

6 Περιγράψτε κι εσείς ένα φυτό, δέντρο ή λουλούδι που σας αρέσει. • Κάποιοι από σας βρείτε στοιχεία από βιβλία βιολογίας ή εγκυκλοπαίδειες και γράψτε μια επιστημονική περιγραφή. • Άλλοι περιγράψτε σε ένα φίλο σας ένα φυτό που σας εντυπωσιάζει.

Κείμενο 3 [Η ενηλικίωση]

Είχαν βαριές φυσιγγιοθήκες περασμένες σταυρωτά στο στήθος, που φούσκωναν γύρω στην περιοχή της κοιλιάς φορτωμένες με αμέτρητα φυσίγγια, μεγάλα μαχαίρια στους μηρούς μέσα σε κεντητές δερμάτινες θήκες, κρεμασμένους φακούς στο ύψος των γοφών, ξύλινα παγούρια, δίχτυα, κιάλια και όπλα γυαλιστερά.

Είχαν φέρει και ένα παράξενο όπλο για μένα. Άτομα οχτώ και εγώ ο ένατος κυνηγός.

Ανδρέας Μήτσου, *Σφήκες*, εκδ. Καστανιώτη,
Αθήνα 2002

- 1** Πώς περιγράφονται οι κυνηγοί;
  - Αν έλειπε η τελευταία λέξη, τι θα νομίζατε ότι περιγράφεται;
- 2** Γιατί περιγράφει ο συγγραφέας τους κυνηγούς με τέτοιο τρόπο;
  - Τι εντύπωση γι' αυτούς υποβάλλει στους αναγνώστες;
- 3** Βρείτε επίθετα και ουσιαστικά που δείχνουν τον εξοπλισμό των κυνηγών, π.χ. βαριές φυσιγγιοθήκες.
- 4** Μπορείτε να αντικαταστήσετε τα επίθετα του αποσπάσματος με άλλα ίδιας ή παρόμοιας σημασίας;

Αφήγηση

Κείμενο 4 [Η θάλασσα]

Μια μέρα άκουσα τον καπετάνιο να φωνάζει σαν τρελός. Οι ναύτες έτρεχαν σαν δαιμονισμένοι απάνω κάτω να μαζέψουν τα πανιά.

- Τι τρέχει, μωρέ; ρωτάω έναν που βρέθηκε δίπλα μου.
- Δε βλέπεις; μου λέει εκείνος, κίτρινος απ' το φόβο του.
Ο σίφουνας!

Ο σίφουνας! Ακουστά είχα για τούτο το θεριό της φύσης που σκίζει πανιά και σπάζει τα κατάρτια σαν να είναι τίποτα σπιρτόξυλα. Τώρα ήρθε η ώρα να τόνε δω κι εγώ με τα μάτια μου. Δεν ήταν ένας, ήτανε τρεις

τέσσερις. Οι δύο ξεμάκρυναν πέρα, κατά το Βατούμ. Ο τρίτος, όμως, ερχόταν ίσια πάνω μας. Από πίσω του δέσποζε ο Καύκασος. Το αγέρωχο βουνό έβρεχε τα πόδια του στη θάλασσα.

- Μάινα, μάινα τα πανιά! ακούστηκε γεμάτη αγωνία η φωνή του καπετάνιου. Στη στιγμή οι ναύτες κατέβασαν τα πανιά και τα έδεσαν καλά, να μην τα σκίσει ο σίφουνας στο πέρασμα του. Ο ουρανός είχε σκοτεινιάσει, το πρόσωπο της θάλασσας έτρεμε σαν να είχε ανατριχίλα κι ο σίφουνας, σταχτόμαυρος σαν κορμός λεύκας, ολοένα πλησίαζε απειλητικός. Ο ναύκληρος γέμισε βιαστικά το σκουριασμένο τρομπόνι με παλιόκαρφα, μολύβια και στουπιά και άλλα τέτοια παλιοπράγματα.

- Βάρα! τον πρόσταξε ο καπετάνιος, όταν ο σίφουνας έφτασε δίπλα μας. Τρεμούλιασε τότε ο σίφουνας, κοντοστάθηκε σαστισμένος κι απέ πέρασε δίπλα μας και γλιτώσαμε. Ανοίξαμε γρήγορα τα πανιά και το πλοίο έπιασε πάλι τη γραμμή του.

Ανδρέας Καρκαβίτσας, *Η θάλασσα*
(διασκευή Κώστας Πούλος), εκδ. Παπαδόπουλος, 2000

1 Ποιες πληροφορίες δίνονται στον αναγνώστη στην πρώτη παράγραφο του αποσπάσματος για τον τόπο, το χρόνο και τα πρόσωπα της αφήγησης;

2 Σε ποιους χρόνους βρίσκονται τα ρήματα του αποσπάσματος (εκτός από αυτά των διαλόγων);
• Ποιο κοινό στοιχείο έχουν οι χρόνοι αυτοί μεταξύ τους;

3 Σε ποιους χρόνους βρίσκονται τα ρήματα στους διάλογους του αποσπάσματος; • Γιατί διαφέρουν από τα υπόλοιπα; • Κερδίζει τίποτε το κείμενο από την αλλαγή αυτή στους χρόνους των ρημάτων;

4 Η αφήγηση κυλά γρήγορα ή αργά; • Αιτιολογήστε την απάντησή σας με στοιχεία του κειμένου. • Το γεγονός ότι οι περισσότερες προτάσεις είναι σύντομες παίζει ρόλο στο ρυθμό με τον οποίο κυλά η αφήγηση;

5 Ο ρυθμός της αφήγησης (αργός ή γρήγορος) που επιλέγει ο συγγραφέας ταιριάζει στο θέμα του συγκεκριμένου αποσπάσματος;

6 «Θάλασσα, φουρτούνα, πλοίο, ναυαγός, δελφίνι, κύμα»: Χρησιμοποιήστε τις λέξεις αυτές για να γράψετε μια αστεία φανταστική περιπέτεια.

Κείμενο 5 Φώκια Monachus Monachus

Η φώκια είναι δεινή κολυμβήτρια. Χάρη στο υδροδυναμικό σχήμα του σώματός της και τη φυσιολογία της, η μεσογειακή φώκια μπορεί να καταδυθεί σε μεγάλα βάθη και να παραμείνει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας για αρκετή ώρα. Μπορεί να μειώσει τις ανάγκες της σε οξυγόνο, ώστε ακόμα και να κοιμηθεί μέσα στο νερό. Όταν χρειαστεί να αναπνεύσει, αναδύεται ενστικτωδώς, χωρίς να διακόψει τον ύπνο της. Αν και περνά μεγάλο μέρος της ζωής της στο νερό, η φώκια βγαίνει συχνά στην ξηρά για να ξεκουραστεί και να γεννήσει. Παλαιότερα ζούσαν σε κοπάδια και μπορούσε κανείς να βλέπει συχνά φώκιες που έβγαιναν στις ανοιχτές παραλίες. Σήμερα όμως τα ζώα καταφεύγουν σε απόμερες σπηλιές, βραχώδεις ακτές και ακατοίκητες βραχονησίδες, μακριά από την ενοχλητική ανθρώπινη παρουσία.

Μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο οι άνθρωποι κυνηγούσαν τη μεσογειακή φώκια για το δέρμα της, με το οποίο έφτιαχναν παπούτσια και ζώνες, και για το

λίπος της, από το οποίο έφτιαχναν σπαρματσέτα και σαπούνι. Στις μέρες μας το κυνήγι της για εμπορικούς σκοπούς έχει σταματήσει, αλλά η μεσογειακή φώκια απειλείται περισσότερο παρά ποτέ. Κυριότερα αίτια είναι η καταστροφή των βιότοπων του ζώου, καθώς και η εκ προθέσεως θανάτωσή του.

Η υπεραλίευση καθώς και η παράνομη αλιεία (π.χ. με χρήση δυναμίτη) έχουν οδηγήσει σε σημαντική μείωση των ιχθυαποθεμάτων. Οι φώκιες, ανήμπορες πλέον να εξασφαλίσουν αρκετή τροφή από το φυσικό τους στοιχείο, στρέφονται ολοένα και συχνότερα στα δίχτυα των ψαράδων αφαιρώντας την «ψαριά» και προξενώντας ζημιές στα αλιευτικά εργαλεία. Οι αλιείς, οργισμένοι, φτάνουν σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και στη θανάτωση των ζώων.

<http://www.wwf.gr>

1 Σε τι είδους βιβλίο θα μπορούσαμε να βρούμε το παραπάνω κείμενο; • Παρουσιάζει γεγονότα πραγματικά ή φανταστικά;

2 Στο εισαγωγικό κείμενο της αφήγησης που υπάρχει στο βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας και σε αυτό το κείμενο πρωταγωνιστεί μια φώκια. Παρ' όλα αυτά τα δύο κείμενα έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους.

Μπορείτε να τις βρείτε;

• Ποιος είναι ο σκοπός του κάθε κειμένου;

3 Στο κείμενο παρουσιάζονται και οι λόγοι για τους οποίους οι ψαράδες κυνηγούν τις φώκιες τόσο παλιότερα όσο και στις μέρες μας, αλλά και οι λόγοι για τους οποίους οι φώκιες καταστρέφουν τα αλιευτικά εργαλεία των ψαράδων. Μπορείτε να βρείτε τα κίνητρα δράσης κάθε πλευράς;

4 Βρείτε ειδικές λέξεις στο κείμενο που να αφορούν τη θάλασσα, τη φώκια και το ψάρεμα.

Κείμενο 6 Μεταλλαγμένα

Χάπενινγκ της Greenpeace στο άτυπο Συμβούλιο
Υπουργών Γεωργίας

25 ΥΠΟΥΡΓΟΙ, 2 ΔΡΟΜΟΙ, 1 ΕΠΙΛΟΓΗ

Τα μεταλλαγμένα οδηγούν τη γεωργία σε αδιέξοδο.

Κέρκυρα, 12-5-2003

25 «ακτιβιστές-υπουργοί» μπήκαν στο δίλημμα «Μεταλλαγμένα ή Ποιοτική Γεωργία» και αποφάσισαν να απορρίψουν ομόφωνα και κατηγορηματικά τα μεταλλαγμένα ως πιθανή εκδοχή για το μέλλον της γεωργίας. Οι «ακτιβιστές-υπουργοί» δεν ήταν άλλοι από μέλη της Greenpeace που διαμαρτυρήθηκαν μ' αυτό τον τρόπο στο κέντρο της Κέρκυρας, με αφορμή το άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας που πραγματοποιείται στο νησί.

Οι ακτιβιστές της Greenpeace παρατάχτηκαν μπροστά σε ένα σταυροδρόμι, κρατώντας τις σημαίες των κρατών-μελών της ΕΕ και παριστάνοντας τους 25 Ευρωπαίους Υπουργούς Γεωργίας. Οι «ακτιβιστές-υπουργοί» κλήθηκαν να επιλέξουν ανάμεσα στο δρόμο της ποιοτικής γεωργίας και αυτόν των μεταλλαγμένων, όπως ανέφεραν και οι χαρακτηριστικές ενημερωτικές πινακίδες. Ένας τελάλης ενημέρωνε τους «ακτιβιστές-υπουργούς» για τους κινδύνους που ενέχουν τα μεταλλαγμένα για το περιβάλλον, την υγεία, αλλά και για το εισόδημα των αγροτών. Η δράση της Greenpeace είχε αίσιο τέλος, αφού όλοι οι «ακτιβιστές-υπουργοί» επέλεξαν τελικά το δρόμο της ποιοτικής γεωργίας.

<http://www.greenpeace.gr>

1 Με στοιχεία από το κείμενο συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

Τόπος	
Χρόνος	
Πρόσωπα	
Δράση	
Τελική έκβαση	

2 Ποιες πληροφορίες δίνει ο τίτλος του κειμένου στον αναγνώστη;

3 Τι παρουσιάζεται στην πρώτη παράγραφο του κειμένου και τι στη δεύτερη; • Ποια σχέση έχουν οι δύο παράγραφοι μεταξύ τους;

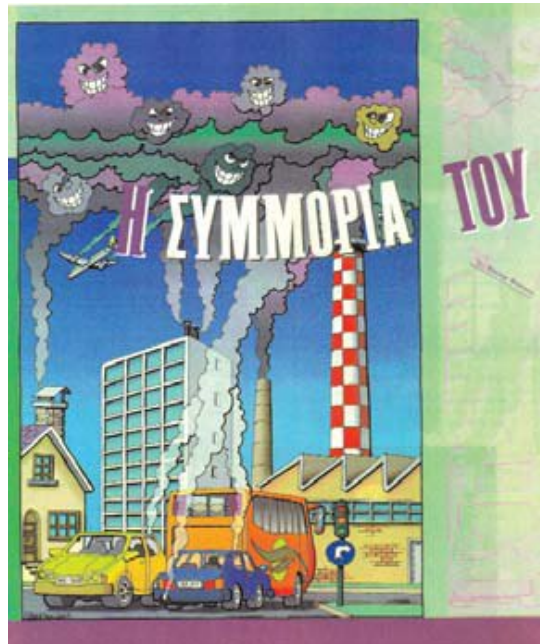
4 «αποφάσισαν να απορρίψουν ομόφωνα και κατηγορηματικά»
«πιθανή εκδοχή για το μέλλον»
«ενημέρωνε... για τους κινδύνους που ενέχουν»
«είχε αίσιο τέλος»

Βρείτε τις φράσεις μέσα στο κείμενο. • Αντικαταστήστε τις με άλλες φράσεις, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενό τους και να αλλοιωθεί το νόημα του κειμένου.

Επιχειρηματολογία

Κείμενο Η συμμορία του Αέρα

Συναντώντας παντού το μονοξείδιο του άνθρακα

- Εγώ είμαι το μονοξείδιο του άνθρακα. Στη χημεία με συμβολίζουν CO. Βρίσκομαι παντού στον αέρα, αλλά δεν μπορείτε να με δείτε, ούτε να με μυρίσετε. Είμαι ένα από τα πιο βλαβερά αέρια της ατμόσφαιρας. Βρίσκομαι στα καυσαέρια των αυτοκινήτων και στον καπνό από τις σόμπες που καίνε ξύλο και πετρέλαιο. Σε όσους με αναπνέουν, προκαλώ πονοκέφαλο, κούραση και προβλήματα στην καρδιά. Το ίδιο και στα ζώα. Παρ' όλα αυτά, όμως, είμαι λιγότερο σκληρός από τον επόμενο της παρέας.

Το «σκληρό» διοξείδιο του θείου

- Το διοξείδιο του θείου, δηλαδή εγώ, είμαι πραγματικά κακός. Ταξιδεύω πολλά χιλιόμετρα μακριά για να προκαλέσω προβλήματα. Υπάρχω χάρη στα άφθονα εργοστάσια που καίνε λιγνίτη σε όλο τον κόσμο. Με

συμβολίζουν SO₂. Είμαι πολύ ικανός στη δουλειά μου. Προκαλώ δυσκολίες στην αναπνοή σας και, όταν ανακατεύομαι με το νερό της βροχής, σχηματίζω την τρομερή όξινη βροχή που σκοτώνει όλα τα ζώα στις λίμνες και τα ποτάμια, καταστρέφει τα δάση και «τρώει» τα μέταλλα, τις πέτρες και τα μάρμαρα. Ιδιαίτερα νόστιμη, μάλιστα, βρίσκω την Ακρόπολη. Σκεφτείτε πως έχω «φάει» όλα τα πρόσωπα των Καρυάτιδων χωρίς να βαρυστομαχιάσω!

Το κατεργάρικο οξειδίο του αζώτου

- Επιτέλους, ήρθε και η σειρά μας να μιλήσουμε. Εμείς είμαστε τα οξειδία του αζώτου και μας συμβολίζουν NO_x. Σε μικρές ποσότητες είμαστε πολύ χρήσιμα για την ανάπτυξη των φυτών. Όταν συγκεντρωθούμε όμως πολλά, μεταμορφωνόμαστε σε αληθινούς δράκους! Ζούμε στα καυσαέρια των αεροπλάνων, των αυτοκινήτων και στον καπνό των εργοστασίων. Όταν αναπνέετε μεγάλες ποσότητες από εμάς, αρρωσταίνετε σοβαρά. Δημιουργούμε κι εμείς όξινη βροχή και παίρνουμε μέρος στο σχηματισμό του επόμενου της παρέας.

Όζον πάνω από τις πόλεις

- Πόλεις! Πόσο τις λατρεύω. Μου προσφέρουν ό,τι ακριβώς χρειάζομαι για να είμαι ζωντανό και δυνατό. Είμαι το βλαβερό όζον (O₃), που ζει κοντά στο έδαφος. Πιο ψηλά υπάρχει το ωφέλιμο όζον, που φιλτράρει τις επικίνδυνες ακτίνες του ήλιου. Η συνταγή για να με φτιάξετε είναι: οξειδία του αζώτου + ήλιος + μερικά άλλα αέρια. Όλα μαζί αποτελούμε το αόρατο μέρος του «νέφους», που ροκανίζει την υγεία σας και κάνει ασθενικά τα ζώα και τα φυτά.

Εξολοθρεύοντας τους κακούς

Οι επιστήμονες προσπαθούν με πολλούς τρόπους να περιορίσουν τη ρύπανση του αέρα. Εσύ και η οικογένειά σου θα μπορούσατε να βοηθήσετε σ' αυτή την προσπάθεια. Τι μπορείτε να κάνετε:

- να χρησιμοποιείτε λιγότερο το αυτοκίνητό σας·
- να σβήνετε τα φώτα και την τηλεόραση όταν βγαίνετε από κάποιο δωμάτιο·
- να αγοράζετε ηλεκτρικές συσκευές που καταναλώνουν λιγότερο ρεύμα·
- να χρησιμοποιείτε ηλιακή ενέργεια.

Με αυτούς τους απλούς τρόπους ίσως κάποτε καταφέρουμε να βγάλουμε τους κακούς από τη μέση.

περ. «Ερευνητές», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2002

1 Βρείτε φράσεις που δηλώνουν τις συνέπειες πολλών βλαβερών ουσιών στον άνθρωπο και το περιβάλλον, όπως τα παρακάτω παραδείγματα.

- προκαλώ πονοκέφαλο
- σχηματίζω την όξινη βροχή

-
-
-
-
-
-
-
-

• Στη συνέχεια, χρησιμοποιήστε όσο γίνεται πιο πολλές από τις φράσεις αυτές σε μία παράγραφο με την εξής θεματική πρόταση: «Πολλές ουσίες που υπάρχουν στον αέρα είναι βλαβερές για μας και το περιβάλλον».

2 Στον παρακάτω πίνακα συγκεντρώστε στην πρώτη στήλη τα επίθετα του κειμένου που δηλώνουν αρνητικές ιδιότητες ορισμένων ουσιών, φαινομένων κτλ. και στη δεύτερη στήλη γράψτε τα αντίθετά τους.

επικίνδυνες ιδιότητες	ωφέλιμες ιδιότητες

• Σκεφτείτε ένα στοιχείο του αέρα που μας ωφελεί. Υποθέστε ότι υποδύεστε το στοιχείο αυτό και μιλήστε χρησιμοποιώντας τα αντίθετα των επιθέτων που βρήκατε.

3 Στο κείμενο «Εξολοθρεύοντας τους κακούς» υπογραμμίστε τα ρήματα που δηλώνουν «τι μπορείτε να κάνετε». • Αναζητήστε συνώνυμα ρήματα ή φράσεις.

Ρήματα	Συνώνυμα ρήματα ή φράσεις

• Στη συνέχεια, αξιοποιώντας τα ρήματα που συγκεντρώσατε παραπάνω, γράψτε μία παράγραφο στην οποία θα προτείνετε στους φίλους σας άλλους τρόπους για να περιοριστεί η ρύπανση του περιβάλλοντος.

Κείμενο 8 Το κλίμα αλλάζει

Αυτό το καλοκαίρι διέψευσε το όνομά του. Εκτεταμένες καταστροφές από πρωτοφανείς πλημμύρες στην Πράγα, στη Δρέσδη, στην κεντροανατολική Ευρώπη. Δεκάδες νεκροί και ζημιές δισεκατομμυρίων ευρώ. Τους χίλιους έφτασαν οι νεκροί στην ανατολική Ασία, ενώ δέκα εκατομμύρια άνθρωποι στην Κίνα απειλούνται από πλημμύρες. Νερό καλύπτει ήδη μέρος του Βόρειου Πόλου, στη θέση των αιώνιων πάγων. Την ίδια ώρα, η ξηρασία στεγνώνει εκτεταμένες ζώνες στην Αφρική. Τυχαία όλα αυτά; Όσο κι αν τα καιρικά φαινόμενα εκδηλώνονται με ασύμμετρο τρόπο, δεν μπορεί κανείς να προσπεράσει το γεγονός ότι τα λεγόμενα «ακραία καιρικά φαινόμενα» εκδηλώνονται τέσσερις φορές συχνότερα τα τελευταία χρόνια. Εξάλλου, η συντριπτική πλειοψηφία των επιστημόνων θεωρεί ότι ο «κακός μας ο καιρός» οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, στην άνοδο της μέσης θερμοκρασίας της Γης, ως αποτέλεσμα κυρίως των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Βιβλία ολόκληρα δεν αρκούν για να χωρέσουν οι προειδοποιήσεις οργανισμών και επιστημόνων. Όλα όμως συνοψίζονται στο «Δεν πάει άλλο!» .Τόσο απλό. Κι όμως τόσο δύσκολο. Δύσκολο, γιατί απαιτεί ρήξεις με μεγάλα συμφέροντα. Συμφέροντα που έχουν επιβάλει την πολιτική τους.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2002

1 «Εκτεταμένες», «πρωτοφανείς», «ασύμμετρο», «ρήξεις»: Αναζητήστε στο λεξικό την ετυμολογία και την ερμηνεία των λέξεων αυτών. • Χρησιμοποιήστε σε προτάσεις συνώνυμες τους λέξεις.

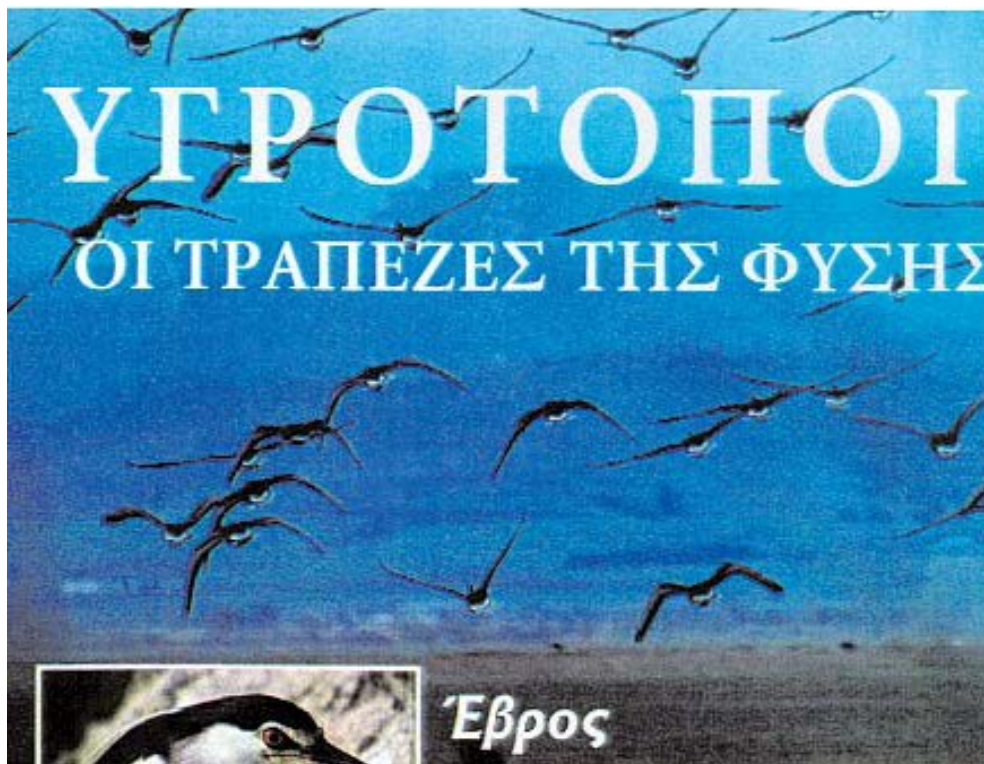
2 Αναζητήστε στο κείμενο φράσεις (ουσιαστικό + επίθετο) που δηλώνουν αρνητικά φαινόμενα τα οποία συνέβησαν το καλοκαίρι.

π.χ. πρωτοφανείς πλημμύρες, ...
.....
.....
.....
.....

• Στη συνέχεια, γράψτε μία παράγραφο (αξιοποιώντας το λεξιλόγιο αυτό), στην οποία θα αποδεικνύεται ότι «τα ακραία καιρικά φαινόμενα αυξάνονται τα τελευταία χρόνια» (θεματική πρόταση).

Κείμενο 9 [Να προστατεύονται οι υγρότοποι]

Έβρος

Στη βορειοανατολική γωνιά της Ελλάδας, κοντά στην

Αλεξανδρούπολη, βρίσκεται ο Έβρος.

Με 530 χιλιόμετρα μήκος, τα 204 από τα οποία βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, ο Έβρος αποτελεί το μεγαλύτερο ποταμό των Βαλκανίων και το δεύτερο στη νοτιοανατολική Ευρώπη μετά το Δούναβη.

Το Δέλτα του ποταμού είναι ένας από τους δέκα υγρότοπους της Ελλάδας που προστατεύονται από τη Διεθνή Σύμβαση Ραμσάρ, που αφορά τους υγρότοπους διεθνούς σημασίας. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό οικοσύστημα με πλήθος διαφορετικών στοιχείων, που πρέπει να διατηρηθούν.

Εδώ βρίσκουν καταφύγιο πολλά ζώα και φυτά της Ελλάδας, ενώ έχουν παρατηρηθεί τα 304 από τα 423 είδη πουλιών της χώρας.

Όμως η ανεξέλεγκτη ανθρώπινη δραστηριότητα θέτει σε κίνδυνο την αρμονία του: η υπερβόσκηση, η ρύπανση του νερού και το παράνομο κυνήγι αποτελούν απλώς... δείγματα γραφής.

Το WWF Ελλάς εφαρμόζει προγράμματα προστασίας στο Δέλτα του Έβρου

- Γιατί ο Έβρος είναι και πρέπει να παραμείνει ένα σύμβολο ζωής.
- Γιατί οι υγρότοποι πάνω απ' όλα είναι πηγή ζωής. Είναι αποθήκες πόσιμου και αρδευτικού νερού και είναι δεμένοι με την επιβίωση μας.
- Γιατί αυτή η γη είμαστε εμείς. Είναι η φυσική μας κληρονομιά, που αξίζει να γνωρίσουμε και να διατηρήσουμε.

«Υγρότοποι: οι τράπεζες της φύσης»,
περ. *National Geographic*, 2002

1 «Υγρότοπους», «οικοσύστημα», «υπερβόσκηση», «ανεξέλεγκτη»: Αναζητήστε στο λεξικό την ετυμολογία των λέξεων και προσπαθήστε μετά διαβάζοντας πάλι το κείμενο να δώσετε μια απλή ερμηνεία για κάθε λέξη.

2 «Πηγή ζωής», «επιβίωση», «φυσική κληρονομιά», «αποθήκες νερού»: Με βάση τις λέξεις και τις φράσεις αυτές, γράψτε σε λίγες γραμμές ένα σύντομο μήνυμα για την προστασία ενός υγρότοπου τον οποίο έχετε επισκεφτεί.

Πολυτροπικότητα

Κείμενο 10 [Οι αργυροπελεκάνοι στην Ελλάδα]

ΑΡΓΥΡΟΠΕΛΕΚΑΝΟΙ Δύο από τους 300...

Στην Κερκίνη, στη Μικρή Πρέσπα και τις λιμνοθάλασσες του Αμβρακικού έχουν βρει καταφύγιο τα 150 από τα περίπου 900 ζευγάρια αργυροπελεκάνων που ζουν παγκοσμίως. Ο αργυροπελεκάνος ήταν κάποτε ευρέως εξαπλωμένος στην Ευρώπη και στην Ασία. Το ανελέητο κυνήγι όμως και η αποξήρανση των υγρότοπων τον περιόρισαν στις ελάχιστες περιοχές των Βαλκανίων. Φοβισμένοι από τον άνθρωπο, φωλιάζουν σε απρόσιτες περιοχές. Το σπανιότατο αυτό ψαροφάγο πουλί διαλέγει υγρότοπους που μπορούν να εξασφαλίσουν άφθονη τροφή για τα μικρά τους. Οι νεοσσοί μέχρι την ηλικία των 2,5 μηνών τρέφονται κατευθείαν μέσα από το σάκο κάτω από το ράμφος των γονέων τους. Η ενόχληση από τον άνθρωπο μπορεί να αποβεί μοιραία. Οι αργυροπελεκάνοι επωάζουν τα αυγά τους με το πέλμα τους, έτσι, αν πανικοβληθούν,

υπάρχει ο κίνδυνος να τα συνθλίψουν. Έπειτα από μια τέτοια δυσάρεστη συνάντηση, το ζευγάρι μπορεί να εγκαταλείψει την περιοχή.

(Πηγή: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία)

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2002

1 Παρατηρώντας την εικόνα και διαβάζοντας το κείμενο που τη συνοδεύει, εντοπίστε στο κείμενο και σκεφτείτε δικά σας επίθετα, ουσιαστικά και ρήματα που περιγράφουν τους αργυροπελεκάνους και τη ζωή τους σήμερα.

Επίθετα	Ουσιαστικά	Ρήματα

2 «Φωλιάζουν», «τρέφονται», «επωάζουν», «συνθλίψουν», «εγκαταλείπει»: Χρησιμοποιήστε αυτά τα ρήματα σε ένα μικρό κείμενο μιας οικολογικής οργάνωσης για τη σωτηρία των αργυροπελεκάνων.

Κείμενο 11 [Μια... επίσκεψη στο Περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου]

<http://www.arcturos.gr>

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Περιβαλλοντική εταιρεία για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος

Home

Δράσεις

Εθελοντισμός

Περιβαλλοντικό κέντρο

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Βαλκανική συνεργασία

Μικρή Άρκτος

Εκδόσεις

Επικοινωνήστε μαζί μας

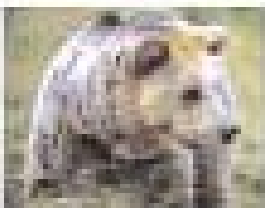
Υποστηρίξτε το έργο μας

ΟΙ ΑΡΚΟΥΔΕΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ

Στο περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου, φιλοξενούνται αρκούδες που έφτασαν σε εμάς ταλαιπωρημένες. Στο Περιβαλλοντικό Κέντρο Αρκτούρου, οι αρκούδες αυτές βρίσκουν την αξιοπρεπή διαβίωση που είχαν για πολλά χρόνια στερηθεί, επιστρέφοντας στο σπίτι τους, το δάσος.

Μπορείτε και εσείς να συμβάλλετε σ' αυτή την προσπάθεια υιοθετώντας μία από αυτές τις αρκούδες.

Για να υιοθετήσετε μία αρκούδα ή ένα λύκο, αρκεί το ποσό των 150 € (90 ευρώ για σχολικές τάξεις) για ένα χρόνο. Με τα χρήματα αυτά καλύπτετε ένα σημαντικό μέρος από την πολυέξοδη διατροφή της αρκούδας, καθώς και τα έξοδα για την ιατρική τους περίθαλψη.

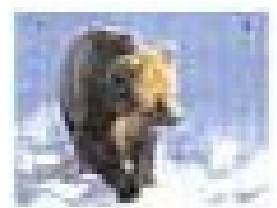
ΚΟΥΚΛΑ

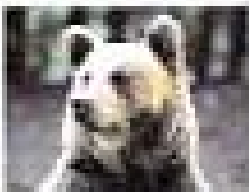
ΑΝΔΡΕΑΣ

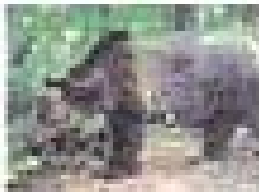
ΜΠΑΡΜΠΑΡΑ

ΓΙΩΡΓΑΚΗΣ

ΕΙΡΗΝΗ

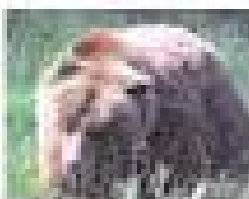
ΚΑΤΕΡΙΝΑ

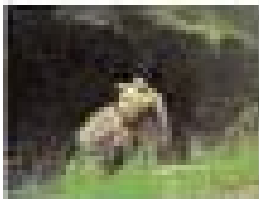
ΓΙΩΡΓΟΣ

ΝΤΙΟΥΚ

ΜΑΡΚΟΣ

ΤΑΣΟΥΛΑ

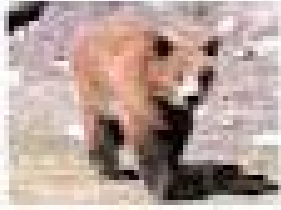

ΒΕΣΝΑ

ΜΗΤΣΟΣ

ΜΙΣΙΑ

<http://www.arcturos.gr>

1 Βλέποντας την ονομασία, τους βασικούς σκοπούς και τις δραστηριότητες της οργάνωσης στο πάνω μέρος της ιστοσελίδας, συντάξτε ένα άλλο κείμενο σε μορφή ιστοσελίδας, στο οποίο θα γράψετε τον τίτλο, τους σκοπούς και τις δραστηριότητες μιας άλλης οικολογικής οργάνωσης, που θα ιδρύσετε εσείς, για την προστασία ενός άλλου είδους ζώου ή πτηνού, που απειλείται με εξαφάνιση.

2 «Ταλαιπωρημένες αρκούδες», «πολυέξοδη διατροφή», «ιατρική περίθαλψη», «αξιοπρεπής διαβίωση», «υιοθεσία»: Αξιοποιώντας τις λέξεις αυτές, αφηγηθείτε μια φανταστική ιστορία που να αφορά τη διάσωση μιας αρκούδας.

- Υποθέστε ότι θα στείλετε την ιστορία αυτή στο περιοδικό της οργάνωσης «Αρκτούρος».

3 Επιλέξτε για υιοθεσία μία από τις αρκούδες της φωτογραφίας και δώστε της ένα όνομα, αιτιολογώντας την επιλογή σας με βάση στοιχεία της περιγραφής του ζώου. • Με την υπόλοιπη τάξη δώστε νέα ονόματα στις αρκούδες των φωτογραφιών, βασισμένοι σε στοιχεία που σας δίνουν οι φωτογραφίες.

- Προσπαθήστε τα ονόματα να είναι πρωτότυπα.

Κείμενο 12 Σύρος

Ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια υπάρχουν πολλά και για κάθε βαλάντιο, στην Ερμούπολη και σε όλο το νησί. Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στην Ένωση Ξενοδόχων στο τηλ. 80356 και 84868 και στην Ένωση Ενοικιαζόμενων Δωματίων στο τηλ. 84356.

ΤΙ ΝΑ ΑΓΟΡΑΣΕΤΕ

■ **Λουκούμια και χαλβαδόπιτες από τα καταστήματα στο λιμάνι, στην αγορά και στην πλατεία Μιαούλη, ντόπια τυριά (Σαν Μιχάλη, γραβιέρα, μυζήθρα κ.λ.π.), νωπό βούτυρο, λουκάνικο με μάραθο, λούζα, κάππαρη, λιαστές ντομάτες, παστελαριές και θυμαρίσιο μέλι.**

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

■ Ακριβώς στο λιμάνι βρίσκεται η αφετηρία των λεωφορείων που συνδέουν την Ερμούπολη με όλα τα χωριά. Για περισσότερες πληροφορίες, Σταθμός Λεωφορείων ΚΤΕΛ : 22810 –82575. Επί του λιμανιού, στο ύψος της πλατείας Μιαούλη, βρίσκεται η πιάτσα ταξί με την οποία μπορείτε να επικοινωνήσετε στο 22810- 86222. Αν πάλι επιθυμείτε να γνωρίσετε το νησί από θαλάσσης: Σταθμοί ενοικίασης σκαφών 22810 – 83400, 83388.

ΠΑΡΑΛΙΕΣ

■ Στην Ερμούπολη οι πολύ μικρές και μη οργανωμένες **Κύματα**, πίσω από το ξενοδοχείο «Ερμής», Αγίου Νικολάου, **Τάλληρο** και **Βαγγελίδη**, η μία δίπλα στην άλλη στα **Βαπόρια**. • Στη ραγδαία αναπτυσσόμενη τουριστικά **Αζόλιμνο** βρίσκεται η κοντινότερη στην πόλη αμμουδιά. • Ο κλειστός όρμος της **Βάρης** διαθέτει οργανωμένη, ρηχή – κατά συνέπεια πολύ οικογενειακή – αλλά όμορφη παραλία και γύρω της οι ήσυχες μικρότερες **Φάμπρικα** και **Αχλάδι** και οι βοτσαλωτοί και βαθύτεροι **Σαντορινιοί**. • Κοντά στον αμμουδερό **Μέγα Γιαλό** η ήσυχη μικρή παραλία της **Αμπέλας**. • Στην **Ποσειδωνία** η πιο κοσμική παραλία του νησιού, οι **Αγκαθωπές**, και στα δυο χλμ. Το πιο νεανικό **Κόμητο**. Μετά την κεντρική παραλία του **Φοίνικα**, τα ήσυχα **Κόκκινα**. • Το τουριστικό θέρετρο του **Γαλησσά** προσφέρει δύο ακραίες εναλλακτικές. Την οργανωμένη, μεγάλη αλλά πολύ ρηχή ομώνυμη παραλία και με λίγο δύσκολη

πρόσβαση με τα πόδια αυτήν του Αρμεού, που συχνάζουν αποκλειστικά γυμνιστές, και λίγο πιο κάτω του Αγίου Στεφάνου. •

περ. Ταξιδεύω, Ιούνιος 2003

1 Φτιάξτε στον υπολογιστή ένα είδος καταλόγου, στον οποίο θα υπάρχουν τρεις στήλες. Στη μία καταγράψτε τα τοπικά προϊόντα που θα αγοράσετε στη Σύρο και στη δεύτερη περιγράψτε αναλυτικότερα από τι φτιάχνονται αυτά.

- Στην τρίτη στήλη αναφέρετε τοπικά παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής σας.

2 Παρατηρήστε το χάρτη της Σύρου και εντοπίστε τις παραλίες που αναφέρονται στο κείμενο. Αν ήσαστε επισκέπτες στη Σύρο, σε τι θα σας βοηθούσε ο παραπάνω χάρτης του νησιού;

3 Αντικαταστήστε τα επίθετα που περιγράφουν τις παραλίες του νησιού με τα αντίθετά τους.

Επίθετα	Αντίθετα

- Χρησιμοποιήστε όποια επίθετα θέλετε σε μια περιγραφή των παράλιων ενός νησιού στο οποίο σας αρέσει πολύ να πηγαίνετε.

4η ενότητα

ΦΡΟΝΤΙΖΩ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΟΥ

ΤΑ ΓΛΥΚΑ
ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ
ΚΟΒΟΥΝ
ΤΗΝ ΟΡΕΞΗ!

- Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός
- Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων
- Παραγωγή– Σύνθεση
- Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο

ΑΝ ΝΟΜΙΖΕΙ ΚΑΝΕΙΣ
ΟΤΙ ΤΑ ΓΛΥΚΑ
ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ ΔΕΝ
ΚΟΒΟΥΝ ΤΗΝ ΟΡΕΞΗ,
ΑΣ ΤΟ ΔΗΛΩΣΕΙ!

Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός

Κείμενο 1 [Τι θα γευτείτε αυτό το μήνα!]

ΤΕΥΧΟΣ 66 – ΜΑΪΟΣ 2004

ΣΠΕΣΙΑΛΙΤΕ

Φιλέτο – μυστικά για να γίνει αφράτο, ζουμερό και ξεροψημένο

ΠΡΩΙΝΑ ΠΙΑΤΑ

Ανάλαφρα, ανοιξιάτικα ριζότο

ΠΕΡΙ... ΟΡΕΞΕΩΣ ΟΡΕΚΤΙΚΑ

Προκλητικά... μίνι ταρτάκια και πιτάκια

ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Νόστιμες, πρωτότυπες συνταγές με αγκινάρες

ΚΥΡΙΑ ΠΙΑΤΑ

Τα πιο νόστιμα και εύκολα μαγειρευτά της κατσαρόλας

ΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Η Ντίνα Νικολάου εμπνέεται από το ανοιξιάτικο ξύπνημα και ετοιμάζει ένα μενού γεμάτο αρώματα

ΜΕ ΖΥΜΗ

Συνοδέψτε τον καφέ σας με τα πιο γευστικά και τραγανά βουτήματα

ΕΠΙ... ΤΕΛΟΥΣ – ΓΛΥΚΟ

Υπέροχα γλυκίσματα με φράουλες, τις παντοτινές

ΕΞΥΠΝΑ ΠΙΑΤΑ

Φαγητό «στο χαρτί» – η τεχνική του μαγειρέματος σε λαδόκολα και αλουμινόχαρτο

ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ

Τέσσερις τρόποι για λαχταριστό κοτόπουλο σχάρας

περ. Γεύση, 2004

■ Διαβάζοντας τα περιεχόμενα ενός περιοδικού για θέματα διατροφής, εντοπίστε τους επιθετικούς προσδιορισμούς και γράψτε την ιδιότητα που δίνουν στα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.

Επιθετικός προσδιορισμός	Ουσιαστικό που προσδιορίζει	Ιδιότητα

Κείμενο 2 [1η Δεκεμβρίου, ημέρα κατά του AIDS*]

Η επιδημία του AIDS στοίχισε τη ζωή σε περίπου 3 εκ. ανθρώπους το 2003 και εκτιμάται ότι 5 εκ. άνθρωποι μολύνθηκαν από τον ιό HIV, ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό σε 40 εκ. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, μέχρι το τέλος του 2002, τα άτομα που ζούσαν με τον ιό HIV ανέρχονταν σε 42 εκ.

Στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, όπου συγκαταλέγεται και η χώρα μας, εκτιμάται ότι, μέχρι το τέλος του 2002, 570.000 άνθρωποι ζούσαν με τον ιό HIV. Τα παιδιά πλήττονται και αυτά από την επιδημία. Περισσότερα από 3 εκ. παιδιά 0-14 ετών παγκοσμίως εκτιμάται ότι ζούσαν με τον ιό μέχρι το τέλος του 2002, ενώ ο αριθμός των παιδιών που είχαν χάσει τον ένα ή και τους δύο γονείς τους από τη νόσο ανέρχονταν σε 14 εκ.

Το πρώτο εξάμηνο του 2003 για την Ελλάδα, τα στοιχεία δείχνουν ότι ο αριθμός των νέων κρουσμάτων μόλυνσης από τον ιό σταθεροποιείται, καθώς καταγράφηκαν 25 νέα κρούσματα από τα οποία 20 αφορούν άνδρες και 5 γυναίκες. Κατά την ίδια περίοδο έγιναν γνωστά στις υγειονομικές αρχές 243 νέα οροθετικά άτομα, φορείς του ιού, 178 άνδρες και 61 γυναίκες.

Συνολικά από το 1983, που ξεκίνησε η καταγραφή της πορείας της νόσου στη χώρα μας, έως και τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους έχουν δηλωθεί 6.521 φορείς, από τους οποίους 5.241 είναι άνδρες και 1.242 γυναίκες. Το πιο ενθαρρυντικό στοιχείο είναι ότι το 2003 η εκτιμώμενη επίπτωση της λοίμωξης του AIDS στην Ελλάδα βρέθηκε για πρώτη φορά κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ, τάση η οποία συνεχίζεται ως σήμερα. Το γεγονός ότι η επιδημία δείχνει να Ελέγχεται στην Ελλάδα, αν και ελπιδοφόρο, σε καμιά

περίπτωση δε σημαίνει εφησυχασμό, καθώς πολύ εύκολα μπορεί να ανατραπεί αυτή η θετική εικόνα.

* Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσοποιητικής Ανεπάρκειας

Αφιέρωμα στο AIDS από την ΕΡΤ
(<http://www.ert.gr>), 2004

■ Στο κείμενο 2 εντοπίστε έξι ονοματικές φράσεις και «ανακαλύψτε» τη λειτουργία της καθεμιάς μέσα στην πρόταση.

Ονοματικές φράσεις	Συντακτική λειτουργία

Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων

Κείμενο 3 [Ένα πλούσιο γεύμα στο Βυζάντιο]

Στο κέντρο της αίθουσας είναι τοποθετημένο ένα στρογγυλό τραπέζι, σκεπασμένο με τραπεζομάντιλο. Γύρω από το τραπέζι είναι τοποθετημένες καρέκλες. Εδώ και έναν αιώνα, η συνήθεια να τρώνε ξαπλωμένοι στο ανάκλιτρο έχει εξαφανιστεί. Μπροστά σε κάθε σερβίτσιο έχουν τοποθετηθεί μια πετσέτα και μια λεκάνη

(χέρνιβον), για να πλένουν τα χέρια τους οι προσκαλεσμένοι. Τα πιατικά είναι άφθονα και ποικίλα. Τα κεραμικά σκεύη, όλα ανατολικής προέλευσης, έχουν πλούσιες διακοσμήσεις: ζώα πραγματικά ή φανταστικά, φυλλωσιές, σπείρες, ασπρόμαυρα τετραγωνάκια. Γυάλινα χρωματιστά ποτήρια είναι μονταρισμένα πάνω σε χρυσές βάσεις. Πλάι σ' ένα μεγάλο δοχείο (κάνθαρο) είναι σωριασμένα μικρά στρογγυλά ψωμιά από γνήσιο και εκλεκτής ποιότητας αλεύρι.

Αρχίζετε με ορεκτικά: αυγά σερβιρισμένα μέσα σε αυγοθήκες, που τρώγονται με κουταλάκια εφοδιασμένα με χρυσές λαβές, ζαμπόν, αγκινάρες με άσπρη σάλτσα. Ύστερα έρχεται ψάρι τηγανισμένο με σκόνη μουστάρδας, που συνοδεύεται με σάλτσα.

Ύστερα έχει σειρά το πιάτο με το κρέας: κασίκι γεμισμένο με σκόρδο, με κρεμμύδι και με πράσα. Και το γεύμα σας κλείνει με γλυκά κατασκευασμένα με στρώματα μπισκότων, με μια κρέμα με μέλι και με μια ποικιλία φρούτων: σταφύλια, αχλάδια, ρόδια, χουρμάδες, αμύγδαλα.

Ζεράρ Βαλτέρ, *Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο*, μτφρ. Κ. Παναγιώτου, εκδ. Παπαδήμα, 1990 (διασκευή)

Κείμενο 4 [Μια σύγχρονη συνταγή μαγειρικής]

Σπαγγέτι μαρινάρα βήμα βήμα

Μια υπέροχη συνταγή που μπορούμε να φτιάξουμε με φρέσκα ή και κατεψυγμένα θαλασσινά. Σερβίρουμε με φρέσκο λευκό ψωμί.

ΥΛΙΚΑ

- 50 γρ. βούτυρο
- 1 κρεμμύδι ξερό, ψιλοκομμένο
- 1 κόκκινη πιπεριά ξεφλουδισμένη, ξεσποριασμένη και κομμένη μικρά κυβάκια
- 2 σκελίδες σκόρδο ψιλοκομμένες
- 1 κουταλιά σούπας πάπρικα σκόνη
- 400 γρ. σπαγγέτι
- 450 γρ. φρέσκα μύδια
- 150 ml λευκό ξηρό κρασί
- 2 κουταλιές σούπας ψιλοκομμένο μαϊντανό
- 225 γρ. γαρίδες ξεφλουδισμένες
- 150 ml κρέμα γάλακτος
- αλάτι και φρεσκοτριμμένο μαύρο πιπέρι
- ψιλοκομμένο άνηθο για το γαρνίρισμα

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

ΒΗΜΑ 1. Μαγειρεύουμε τα ζυμαρικά σύμφωνα με τις οδηγίες της συσκευασίας.

ΒΗΜΑ 2. Λιώνουμε το βούτυρο σε ένα τηγάνι και σοτάrouμε* για 5 λεπτά το κρεμμύδι, το σκόρδο, την πιπεριά και την πάπρικα, μέχρι να μαραθούν.

ΒΗΜΑ 3. Ξεπλένουμε καλά, βουρτσίζουμε τα μύδια και βεβαιωνόμαστε ότι όλα είναι καλά κλεισμένα. Πετάμε όλα τα ανοιχτά.

ΒΗΜΑ 4. Προσθέτουμε το κρασί στο τηγάνι και αφήνουμε να πάρει μια βράση.

ΒΗΜΑ 5. Ρίχνουμε στο τηγάνι τα μύδια, τις γαρίδες και το μαϊντανό και σιγοβράζουμε για 5 λεπτά, μέχρι να ανοίξουν τα μύδια. Πετάμε όσα παραμένουν κλειστά.

ΒΗΜΑ 6. Με μια τρυπητή κουτάλα, αφαιρούμε από το τηγάνι τα θαλασσινά και τα διατηρούμε ζεστά.

Ανεβάζουμε πάλι τη φωτιά, αφήνουμε το ζωμό να πάρει μια βράση και συνεχίζουμε το βράσιμο μέχρι να μείνει ο μισός.

ΒΗΜΑ 7. Ρίχνουμε την κρέμα γάλακτος στο τηγάνι και ανακατεύουμε καλά. Ξαναρίχνουμε στο τηγάνι τα θαλασσινά, κατεβάζουμε τη φωτιά και σιγοβράζουμε για 1 λεπτό μέχρι να ζεσταθούν.

ΒΗΜΑ 8. Στραγγίζουμε καλά τα ζυμαρικά και τα μοιράζουμε σε ατομικά πιάτα. Περιχύνουμε κάθε μερίδα με τη σάλτσα των θαλασσινών και σερβίρουμε, γαρνίροντας με ψιλοκομμένο άνηθο.

***σοτάρουμε** = τσιγαρίζουμε

περ. *Γεύση*, 2004

1 Στα κείμενα 3 και 4 εντοπίστε τα δικατάληκτα ουσιαστικά και διακρίνετέ τα σε ισοσύλλαβα-ανισοσύλλαβα επισημαίνοντας ταυτόχρονα το γένος τους.

- Ποιες πτώσεις έχουν την ίδια κατάληξη στον ενικό;
- Ποιες πτώσεις έχουν την ίδια κατάληξη στον πληθυντικό;

2 Στα υπογραμμισμένα ουσιαστικά των κειμένων 3 και 4 γράψτε τη γενική πληθυντικού προσέχοντας τις αλλαγές που γίνονται στον τονισμό (συμβουλευτείτε και το αντίστοιχο κεφάλαιο της σχολικής γραμματικής).

- Μήπως κάποια από τα ουσιαστικά αυτά δε σχηματίζουν γενική πληθυντικού;

3 Βρείτε στα κείμενα 3 και 4 τα τρικατάληκτα ουσιαστικά, διακρίνετε το γένος τους και μεταφέρετέ τα στις αντίστοιχες πτώσεις του άλλου αριθμού από αυτόν στον οποίο βρίσκονται.

Τρικατάληκτα ουσιαστικά	Γένος	Μεταφορά στον άλλο αριθμό

4 Στα κείμενα 5 και 6 που ακολουθούν, βρείτε τα επίθετα και αναγνωρίστε το γένος του καθενός. • Στη συνέχεια μεταφέρετε τα επίθετα που υπογραμμίζονται στην ονομαστική και γενική ενικού και πληθυντικού μαζί με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν. (Αξιοποιήστε το αντίστοιχο κεφάλαιο της σχολικής γραμματικής.)

Κείμενο 5 [Ω, καρδιά μου – Διαφήμιση]

Ω3 λιπαρά οξέα
Καρδιοπροστασία
στο... ποτήρι σας!

Τη δεκαετία του 1970, επιστήμονες παρατήρησαν ότι οι Εσκιμώοι της Γροιλανδίας δεν πάσχουν σχεδόν ποτέ από καρδιακά νοσήματα (στεφανιαία νόσο). Την περίοδο 1950-1974, σε 1.800 Εσκιμώους της Γροιλανδίας παρατηρήθηκαν μόνο 3 εμφράγματα ενώ κανονικά αναμενόταν να συμβούν 40! Οι προσπάθειες να εξηγηθεί το φαινόμενο, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπεύθυνα για τη σημαντική αυτή προληπτική δράση ήταν τα Ω3 λιπαρά οξέα της διατροφής τους (τα EPA και DHA). Πράγματι, ο πληθυσμός αυτός καταναλώνει ημερησίως περίπου 400 γραμμάρια κρέας φάλαινας και ψωκίας, στο λίπος του οποίου αφθονούν τα Ω3 λιπαρά οξέα.

Σήμερα, ο εμπλουτισμός τροφίμων με Ω3 λιπαρά οξέα αποτελεί σημαντική συνεισφορά στην πρόληψη, εξασφαλίζοντας γερή καρδιά και υγιή αγγεία.

Ω3 λιπαρά οξέα

Καρδιοπροστασία στο... ποτήρι σας!

Τη δεκαετία του 1970, επιστήμονες παρατήρησαν ότι οι Εσκιμώοι της Γροιλανδίας δεν πάσχουν σχεδόν ποτέ από καρδιακά νοσήματα (στεφανιαία νόσο). Την περίοδο 1950-1974, σε 1.800 Εσκιμώους της Γροιλανδίας παρατηρήθηκαν μόνο 3 εμφράγματα ενώ κανονικά αναμενόταν να συμβούν 40!

Οι προσπάθειες να εξηγηθεί το φαινόμενο κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπεύθυνα για τη σημαντική αυτή προληπτική δράση ήταν τα Ω3 λιπαρά οξέα της διατροφής τους (τα EPA και DHA). Πράγματι, ο πληθυσμός αυτός κατανάλωνε ημερησίως περίπου 400 γραμμάρια κρέας φάλαινας ή φώκιας, στο λίπος του οποίου αφθονούν τα Ω3 λιπαρά οξέα. Σήμερα, ο εμπλουτισμός τροφίμων με Ω3 λιπαρά οξέα αποτελεί σημαντική συνεισφορά στην πρόληψη, εξασφαλίζοντας γερή καρδιά και υγιή αγγεία.

Ω, καρδιά μου!

Τα πολυακόρεστα λιπαρά οξέα Ω3 και Ω6 είναι στοιχεία απολύτως απαραίτητα για τον οργανισμό μας, τα οποία δεν μπορεί να συνθέσει από μόνος του και τα λαμβάνει αποκλειστικά από τις τροφές. Το Φάρμα Plus με Ωμέγα είναι εμπλουτισμένο με την κατάλληλη αναλογία Ω3 και Ω6 και σε συνδυασμό με τη σωστή διατροφή και σωματική άσκηση συμβάλλει στη ρύθμιση της αρτηριακής πίεσης και στη μείωση των επιπέδων χοληστερόλης στο αίμα.

Το λέει η καρδιά σας!

Ω, καρδιά μου!

Τα πολυακόρεστα λιπαρά οξέα Ω3 και Ω6 είναι στοιχεία απολύτως απαραίτητα για τον οργανισμό μας, τα οποία δεν μπορεί να συνθέσει από μόνος του και τα λαμβάνει αποκλειστικά από τις τροφές. Το Φάρμα Plus με Ωμέγα είναι εμπλουτισμένο με την κατάλληλη αναλογία Ω3 και Ω6 και σε συνδυασμό με τη σωστή διατροφή και σωματική άσκηση συμβάλλει στη ρύθμιση της αρτηριακής πίεσης και στη μείωση των επιπέδων χοληστερόλης στο αίμα.

Το λέει η καρδιά σας!

Διαφημιστική καταχώριση στον Τύπο

Κείμενο 6 [Ο τόπος επηρεάζει το σώμα και το χαρακτήρα μας]

Εύκολα κανείς μπορεί να κάνει τη διαπίστωση ότι στον ιδιαίτερο χαρακτήρα ενός τόπου αντιστοιχεί κατά κανόνα και η σωματική κατασκευή και ο χαρακτήρας των κατοίκων του... Όπου ο τόπος είναι φαλακρός, άνυδρος και τραχύς, που τη μια φορά τον δέρνει ο χειμώνας και την άλλη τον καίει ο ήλιος, εκεί θα δεις ανθρώπους στεγνούς, ισχνούς, με ευδιάκριτες τις αρθρώσεις του σώματος τους, ρωμαλέους και δασύτριχους. Μια άγρυπνη φιλεργία είναι ευδιάκριτη σ' αυτούς τους ανθρώπους, ενώ στο χαρακτήρα και στα φυσικά τους είναι άνθρωποι με αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία γνώμης, μάλλον άγριοι παρά ήμεροι, στις τέχνες και στα επαγγέλματα θα τους βρεις πολύ έξυπνους και πολύ εύστροφους και στα πολεμικά ανώτερους. Άλλωστε, και όλα τα προϊόντα που παράγει η γη θα τα βρεις να έχουν ιδιότητες αντίστοιχες με τις ιδιότητες της γης.

Ιπποκράτης, «Περί ανέμων, υδάτων και τόπων»,
μτφρ. Δ. Λυπουρλής, στο *Ανθολογία Αρχαίας
Ελληνικής Γραμματείας*, ΟΕΔΒ, 1999

■ Αναζητήστε τα αντώνυμα των επιθέτων (όπου υπάρχουν) στο κείμενο 6. • Προσέξτε πώς η αλλαγή της σημασίας των επιθέτων μεταβάλλει συνολικά την περιγραφή.

Κείμενο 7 [Μάθετε κι αυτό για τη διατροφή σας]

Οι επιστημονικές έρευνες των διατροφολόγων διαψεύδουν κάποιες πεποιθήσεις για τα τρόφιμα, που βασίζονται σε λαϊκές δοξασίες.

ΜΑΘΕΤΕ ΚΙ ΑΥΤΟ

ΛΑΘΟΣ

ΣΩΣΤΟ

Το ψάρι κάνει καλό στη μνήμη, επειδή περιέχει φωσφόρο.

Δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ φωσφόρου και αύξηση της μνήμης.

Δεν πετάμε τις φλούδες των φρούτων, γιατί εκεί βρίσκονται οι βιταμίνες.

Τα κύρια θρεπτικά συστατικά φρούτων βρίσκονται στη σάρκα τους.

Το κόκκινο κρέας κάνει καλό, επειδή αυξάνει τα ερυθρά αιμοσφαίρια του αίματος.

Τα κρέατα, είτε κόκκινα είτε λευκά, περιέχουν ικανή ποσότητα σιδήρου.

Το λεμόνι απολυμαίνει τα θαλασσινά, που τρώγονται ωμά.

Το κιτρικό οξύ δεν εξουδετερώνει τις μολύνσεις από ιούς ή βακτήρια.

Τρώγοντας πορτοκάλια δε διώχνουμε το κρυολόγημα, απλώς η βιταμίνη C το καταπολεμά.

Το ασκορβικό οξύ δε θεραπεύει το κρυολόγημα, αλλά βοηθά τη γενική κατάσταση του οργανισμού.

εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 1999

1 Διερευνήστε τη λειτουργία των ονοματικών φράσεων που είναι υπογραμμισμένες στο κείμενο 7.

2 Υπογραμμίστε ορισμένες ονοματικές φράσεις και ζητήστε από ένα συμμαθητή σας να βρει πώς λειτουργούν στο κείμενο 7.

Παραγωγή και σύνθεση

1 Στα κείμενα 6 και 8 εντοπίστε δέκα (10) παράγωγες λέξεις, καταγράφοντας σε διπλανές στήλες το πρόθημα ή την παραγωγική τους κατάληξη (επίθημα).

- Προσπαθήστε στις λέξεις αυτές (όπου είναι δυνατόν) να αλλάξετε το πρόθημα ή την παραγωγική κατάληξη-επίθημα για να σχηματίσετε νέες λέξεις.

Παράγωγή λέξη	Πρόθημα	Παραγωγική κατάληξη-επίθημα

Παράγωγη λέξη	Πρόθημα	Παραγωγική κατάληξη-επίθημα

Κείμενο 8 [Απαγορεύουν ένα πλήθος από φαγητά!]

Κατά τη δική μου γνώμη οι πρώτοι που βάφτισαν ιερή αυτή την αρρώστια ήταν άνθρωποι του τύπου των σημερινών μάγων και εξαγνιστών: ζητιάνοι που γυρίζουν από δω και από κει και ξεγελούν τον κόσμο παριστάνοντας τον εξαιρετικά θεοσεβούμενο άνθρωπο που, επιπλέον, κατέχει και μια σοφία σπάνια σε άλλους. Αυτοί ακριβώς οι άνθρωποι μέσα στην αμηχανία τους, που δεν ήξεραν τι να δώσουν στον άρρωστο για να του κάμουν καλό, βρήκαν να ρίχνουν σαν ρούχο επάνω τους και να βάζουν μπροστά τους σαν ασπίδα τη δύναμη του θεού, ώστε να μην αποκαλυφθεί η τελεία τους άγνοια. Έτσι έβγαλαν τη θεωρία πως η αρρώστια αυτή είναι ιερή. Ύστερα βρήκαν όμορφες λέξεις και έναν τρόπο γιατρειάς που τους εξασφαλίζει τους ίδιους: κάνουν εξαγνισμούς και λένε ξόρκια, απαγορεύουν τα λουτρά καθώς και ένα πλήθος από ακατάλληλα για άρρωστους ανθρώπους φαγητά: από τα θαλασσινά το μπαρμπούνι, το μελανούρι, τα κεφαλόπουλα και το χέλι (αυτά είναι, πράγματι, τα πιο βλαβερά)· από τα κρέατα το κασικίσιο, του ελαφιού, του γουρουνόπουλου και του

σκύλου (τα κρέατα αυτά κάνουν κυριολεκτικά άνω κάτω το πεπτικό μας σύστημα) –από τα πουλερικά τον κόκορα, το τρυγόνι, την οτίδα (που θεωρούνται ιδιαίτερα βαριά)· από τα λαχανικά το δυόσμο, το σκόρδο και τα κρεμμύδια (το δριμύ δεν κάνει ποτέ καλό στον άρρωστο)· ρούχο μαύρο να μη φορούν (θυμίζει θάνατο το μαύρο)· σε κατσικίσιο δέρμα να μην ξαπλώνουν ούτε να το φορούν, ούτε να βάζουν το ένα πόδι επάνω στο άλλο ή να σταυρώνουν τα χέρια (δένουμε την τύχη μας, όπως λέει ο κόσμος, με όλα αυτά!).

Ιπποκράτης, «Περί ιερής νόσου»,
μτφρ. Δ. Λυπουρλής, στο *Ανθολογία Αρχαίας
Ελληνικής Γραμματείας*, ΟΕΔΒ, 1999

2 Αναζητήστε, χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, στα κείμενα 6 και 8 τέσσερις (4) σύνθετες λέξεις. • Διαμορφώστε μετά έναν πίνακα, όπου να καταγράψετε το α' και β' συνθετικό κάθε λέξης. • Με βάση το α' και το β' συνθετικό δημιουργήστε νέες λέξεις.

Σύνθετη λέξη	Α' συνθετικό –Γραμματική κατηγορία	Β' συνθετικό

Κείμενο 9 [Μια ιστοσελίδα αφιερωμένη στην υγεία]

Η Υγεία στην Οικογένεια

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Ηλικιωμένοι
- Παιδί

Διατροφή

Τα πάντα γύρω από τη διατροφή και τη διαίτα

Σώμα και Υγεία

Μουσ υγιής εν σώματι υγιεί

Πείτε μου γιατρέ μου

Οι ειδικοί απαντούν

Υγιεινές Προτάσεις

Η συμβουλή μας για σήμερα

Σερφ στο δίκτυο

Επιλογή τόπων υγείας που αξίζει να επισκεφθείτε Αυτή την εβδομάδα:

Μετρήστε την υγεία σας

Διαλέξτε μετρητή Θερμιδομετρητής

Μετρήστε την υγεία σας

Διαλέξτε μετρητή Θερμιδομετρητής

Ιατρεία διακοπής καπνίσματος: Όταν η θέληση δεν αρκεί

Σίγουρα δεν είστε λίγοι εκείνοι που επιχειρήσατε να κόψετε το κάπνισμα αλλά δεν τα καταφέρατε. Μην απογοητεύεστε, μπορείτε να βρείτε πολύτιμη αρωγή σε ένα από τα πολλά ιατρεία καπνίσματος. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά του Καπνίσματος, η πνευμονολόγος Χαρά Κυριακάκη, υπεύθυνη των Ιατρείων Διακοπής του Καπνίσματος του Δήμου Καλλιθέας, μιλά για το θεσμό, τις εφαρμοζόμενες μεθόδους αντιμετώπισης και την άμεση ανάγκη κρατικής υποστήριξης.

Ειδήσεις

28 ΜΑΪΟΥ 11:39

Χρήση αγχολυτικών χωρίς ιατρική συνταγή κάνουν τα Ελληνόπουλα

Αθήνα: Αγχολυτικά φάρμακα καταναλώνουν -χωρίς ιατρική συνταγή- τα Ελληνόπουλα, τα οποία πίνουν, καπνίζουν και αφιερώνουν τον ελάχιστο ελεύθερο χρόνο τους μπροστά στην τηλεόραση ή τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

28 ΜΑΪΟΥ 10:36

Η μεμονωμένη άνοδος της πίεσης εγκυμονεί μελλοντικούς κινδύνους

Νέα Υόρκη: Μια μόνο μεμονωμένη μέτρηση αυξημένης τιμής αρτηριακής πίεσης έπειτα από μια επίσκεψη στον ιατρό αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης προβλημάτων υγείας του υπέρτασικού στο μέλλον, σύμφωνα με άρθρο του επιστημονικού εντύπου Annals of Family Medicine.

Μετρήστε την υγεία σας

Διαλέξτε μετρητή Θερμιδομετρητής

Ιατρεία διακοπής καπνίσματος: Όταν η θέληση δεν αρκεί

Σίγουρα δεν είστε λίγοι εκείνοι που επιχειρήσατε να κόψετε το κάπνισμα αλλά δεν τα καταφέρατε. Μην απογοητεύεστε, μπορείτε να βρείτε πολύτιμη αρωγή σε ένα από τα πολλά ιατρεία καπνίσματος. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά του καπνίσματος, η πνευμονολόγος Χαρά Κυριακάκη, υπεύθυνη των Ιατρείων Διακοπής του Καπνίσματος του Δήμου Καλλιθέας, μιλά για το θεσμό, τις εφαρμοζόμενες μεθόδους αντιμετώπισης και την άμεσα ανάγκη κρατικής υποστήριξης.

Ειδήσεις

28 ΜΑΪΟΥ 11:39

Χρήση αγχολυτικών χωρίς ιατρική συνταγή κάνουν τα Ελληνόπουλα

Αθήνα: Αγχολυτικά φάρμακα καταναλώνουν – χωρίς ιατρική συνταγή – τα Ελληνόπουλα, τα οποία πίνουν, καπνίζουν και αφιερώνουν τον ελάχιστο ελεύθερο χρόνο τους μπροστά στην τηλεόραση ή τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

28 ΜΑΪΟΥ 10:36

Η μεμονωμένη άνοδος της πίεσης εγκυμονεί μελλοντικούς κινδύνους

Νέα Υόρκη: Μία μόνο μεμονωμένη μέτρηση αυξημένης τιμής αρτηριακής πίεσης έπειτα από μια επίσκεψη στον ιατρό αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης προβλημάτων υγείας του υπερτασικού στο μέλλον, σύμφωνα με άρθρο του επιστημονικού εντύπου *Annals of Family Medicine*.

Η Υγεία στην Οικογένεια

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Ηλικιωμένοι
- Παιδί

Σώμα και Υγεία

Νους υγιής εν σώματι υγιεί

Υγιεινές Προτάσεις

Η συμβουλή μας για σήμερα

Διατροφή

Τα πάντα γύρω από τη διατροφή και την δίαιτα

Πείτε μου γιατρέ μου

Οι ειδικοί απαντούν

Σερφ στο δίκτυο

Επιλογή τόπων υγείας που αξίζει να επισκεφθείτε.

<http://www.in.gr>

- Στο κείμενο 9 εντοπίστε έξι (6) σύνθετες λέξεις και καταγράψτε το α΄ και β΄ συνθετικό.
  - Προσέξτε να επιλέξετε σύνθετες λέξεις των οποίων το α΄ συνθετικό να ανήκει σε διαφορετικό μέρος του λόγου (π.χ. ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, αριθμητικό κτλ.).
  - Με κάποιες από αυτές αλλά και άλλες σύνθετες λέξεις (από το α΄ ή το β΄ συνθετικό τους), περιγράψτε σε ένα φίλο σας τους κινδύνους που διατρέχει η υγεία του αν δεν προσέχει.

Σύνθετη λέξη	Α΄ συνθετικό	Β΄ συνθετικό

Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο

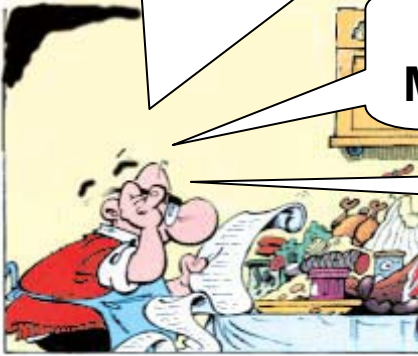

Κείμενο 10 [Ο μπαμπάκας μου! – Κόμικς]

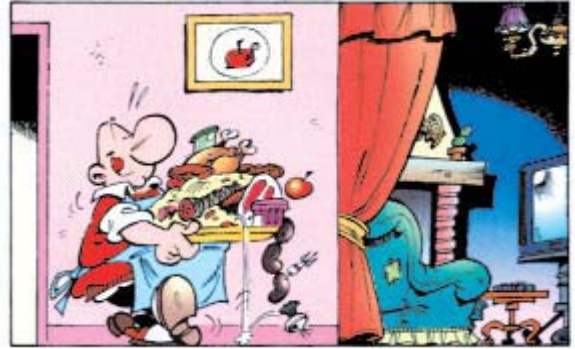

ΛΟΙΠΟΝ. ΑΓΓΟΥΡΑΚΙΑ ΤΟΥΡΣΙ.
ΝΑΙ. ΠΑΤΕ. ΧΟΙΡΟΜΕΡΙ. ΠΑΣΤΟ.
ΕΝΤΟΣΘΙΑ. ΝΑΙ. ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ.
ΣΟΥΚΡΟΥΤ. ΝΑΙ. ΤΥΡΙ ΣΑΙΝΤ
ΟΝΟΡΕ. ΤΑΡΤΑ ΤΑΤΕΝ. ΝΑΙ....

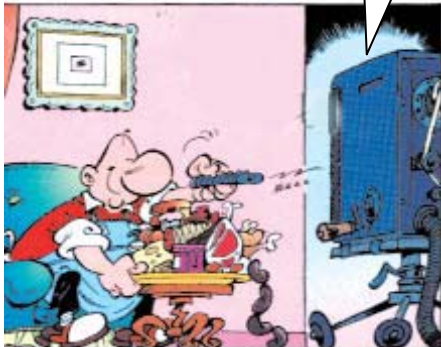

ΜΑΛΙΣΤΑ
ΜΑΛΙΣΤΑ...

ΜΝΧ...

ΚΛΙΚ!

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΤΗΛΕΘΕΑΤΕΣ
ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΣΤΟ ΣΟΥΠΕΡ
-ΥΓΕΙΑ. ΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΣΑΣ
ΡΑΝΤΕΒΟΥ ΓΙΑ ΑΠΟΨΕ: Η
ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΓΓΕΙΑ ΤΗΣ.
ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΑΤΗ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΟΤΙ 99% ΤΩΝ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΦΟΥΣΚΩΤΗ
ΚΟΙΛΙΑ ΚΑΙ ΧΟΝΤΡΗ ΜΥΤΗ...

**...ΠΟΥ ΧΛΑΠΑΚΙΑΖΟΥΝ
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΤΙΒΙ ΑΡΝΟΥ-
ΜΕΝΑ ΕΠΙΜΟΝΑ ΚΑΘΕ
ΕΙΔΟΥΣ ΑΣΚΗΣΗ, ΑΡΓΑ Ή
ΓΡΗΓΟΡΑ ΘΑ ΠΕΣΟΥΝ
ΘΥΜΑΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ
ΣΥΧΝΑ ΜΟΙΡΑΙΩΝ...**

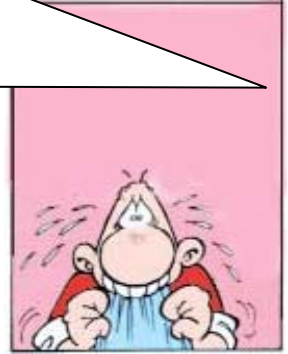

**ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΟΙ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ
ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ, ΑΥΞΑΝΟΥΝ
ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΤΟΥΣ
ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΝΟΥΝ
ΑΙΣΘΗΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ
ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑΣ.**

**Η ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΖΕΙ ΕΠΙΣΗΣ ΟΤΙ ΟΣΟΙ
ΦΟΡΟΥΝ ΚΙΤΡΙΝΑ ΓΙΛΕΚΑ ΚΑΙ ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΗ
ΤΑΣΗ ΝΑ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΑΝΩΤΕΡΟΙ, ΕΙΝΑΙ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΟΙ... ΠΡΩΩΡΑ
ΕΜΦΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΚΟΠΕΣ ΚΑΡΔΙΑΣ
ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΑ.**

**ΦΙΛΟΙ ΟΞΥΧΟΛΟΙ, ΟΞΥΘΥΜΟΙ,
ΕΥΞΕΑΠΤΟΙ ΚΑΙ ΛΑΙΜΑΡΓΟΙ. ΟΙ
ΜΕΡΕΣ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΤΡΗΜΕΝΕΣ,
ΓΙΑΤΙ ΤΑΙΡΙΑΖΕΤΕ ΜΕ ΤΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ
– ΡΟΜΠΟΤ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥ-
ΤΙΚΟΥ ΚΑΡΔΙΟΠΑΘΗ. ΕΠΙΣΗΣ, ΛΟΞΟ
ΜΑΤΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΔΙΑΡΡΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ
ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.**

**ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΧΑΡΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
ΣΚΙΤΣΑΡΙΣΜΕΝΟ ΑΜΥΔΡΑ ΣΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ, ΕΧΕΙ
ΤΟΣΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΝΑ ΤΗ ΣΚΑΠΟΥΛΑΡΕΙ,
ΟΣΕΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΤΥΦΛΟΣ ΣΧΟΙΝΟΒΑΤΗΣ, ΠΟΥ
ΕΠΙΧΕΙΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΣΧΙΣΕΙ ΤΟ ΓΚΡΑΝ ΚΑΝΥΟΝ
ΠΑΝΩ ΣΕ ΣΧΟΙΝΙ ΜΕ ΚΟΜΠΟΥΣ.**

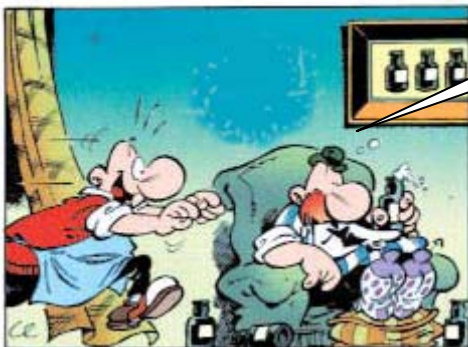
**ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΕΙΝΑΙ
ΞΕΚΑΘΑΡΟΙ. ΟΙ ΠΡΟΩΡΕΣ
ΚΑΡΔΙΑΚΕΣ ΠΡΟΣΒΟΛΕΣ
ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΕΤΟΙΟ ΕΙΔΟΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΕΚΤΟΣ...**

...ΑΝ ΕΧΟΥΝ ΑΚΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙ ΚΑΙ ΣΒΕΛΤΟ, ΑΝΩ ΤΩΝ 60 ΚΑΙ ΠΟΥ ΚΑΝΕΙ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΙΣ... ΕΝΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΠΟΥ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΗΚΕ ΠΡΟΣΦΑΤΑ, ΤΕΙΝΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ ΟΤΙ ΜΟΝΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΥΣ ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΑΣΘΕΝΕΙΣ.

ΜΠΑΜΠΑ!

Ζ...

**Ο ΜΠΑΜΠΑΚΑΣ ΜΟΥ.
Ο ΜΠΑΜΠΑΚΑΣ ΜΟΥ!**

;;;;

Greg. Περ. «Κόμικς», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2004

1 Εντοπίστε στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο στο κόμικς που διαβάσατε.

- Βρείτε τι εκφράζει η χρήση κάθε εξωγλωσσικού στοιχείου στο «κείμενο» αυτό.

2 Διαμορφώστε ένα πίνακα με το σωματικό βάρος κάθε μαθητή της τάξης και συνεργαστείτε με τους καθηγητές των Μαθηματικών και της Πληροφορικής για να βγάλετε τα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία (κείμ. 11).

Κείμενο 11 [Ας προσδιορίσουμε το βάρος μας]

Προσδιορισμός και κατηγοριοποίηση παχυσαρκίας

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, ο προσδιορισμός της παχυσαρκίας γίνεται μέσω του Δείκτη Μάζας Σώματος, ο οποίος προκύπτει αν διαιρέσουμε το σωματικό βάρος (σε κιλά) με το τετράγωνο του ύψους (σε μέτρα).

$$\text{Δείκτης Μάζας Σώματος} = \frac{\text{Σωματικό Βάρος (σε κιλά)}}{\text{Ύψος}^2 \text{ (σε μέτρα)}}$$

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κατηγοριοποίηση με βάση το Δείκτη Μάζας Σώματος (ΔΜΣ):

Αν ο ΔΜΣ είναι:	Το άτομο είναι:
Μικρότερος από 18.5	Ισχνό (αδύνατο)
Από 18.5 έως 25	Φυσιολογικού βάρους
Από 25 έως 30	Υπέρβαρο
Μεγαλύτερος του 30 και ειδικότερα:	
Από 30 έως 35	Ήπια παχύσαρκο (1ος βαθμός παχυσαρκίας)
Από 35 έως 40	Μέτρια παχύσαρκο (2ος βαθμός παχυσαρκίας)
Μεγαλύτερος του 40	Σοβαρά παχύσαρκο (3ος βαθμός παχυσαρκίας)

Από αφιέρωμα της ΕΡΤ στη διατροφή
(<http://www.ert.gr>)

Ας ζυγιστούμε μετά το τέλος των ασκήσεων!

Περιεχόμενα του 1ου τόμου

1η ΕΝΟΤΗΤΑ

Οι πρώτες μέρες σ' ένα νέο σχολείο.....6

2η ΕΝΟΤΗΤΑ

Επικοινωνία στο σχολείο 17

3η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ταξίδι στον κόσμο της φύσης 38

4η ΕΝΟΤΗΤΑ

Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου 66

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

